

Leila Särkioja & Soili Tuomikoski

PEDAGOGISESTI DOKUMENTOITU DINOSAURUS-PROJEKTI

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutus
Kesäkuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Kesäkuu 2019	Tekijä/tekijät Leila Särkioja ja Soili Tuomikoski
Koulutusohjelma Sosionomi (AMK)		
Työn nimi PEDAGOGISESTI DOKUMENTOITU DINOSAURUS-PROJEKTI		
Työn ohjaaja Kirsi Herranen-Somero	Sivumäärä 61 + 7	
Työelämäohjaaja Marja-Leena Myllymäki		
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia, miten pedagogisessa dokumentoinnissa näkyy lapsen osallisuus sekä miten pedagoginen dokumentointi näkyy ja toteutuu toteuttamassamme toiminnallisessa projektissa. Toteutimme projektimme eräässä kunnallisessa päiväkodissa Pohjois-Pohjanmaalla. Päiväkodista yhteistyöhön valikoitui 12 lapsen pienryhmä. Opinnäytetyömme oli toimintatutkimus, jossa osana käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Toimintatutkimus oli osallistava työyhteisössä.</p> <p>Projektimme tavoitteena oli tutkia pedagogisen dokumentoinnin merkitystä varhaiskasvatuksessa sekä sitä, miten pedagogisen dokumentoinnin avulla tehdään lapsen oppimista näkyväksi. Tavoitteena oli myös huomioida lapsilähtöisyyden ja lapsen osallisuuden näkyminen ja toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelman viiden oppimisalueen mukaisesti.</p> <p>Pedagoginen dokumentointi on ajankohtainen ja merkityksellinen aihe. Opinnäytetyöllä pyrimme tukemaan oman alueemme varhaiskasvatuksen työelämää ja kehitystä. Pedagogista dokumentointia tarvitaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen havainnointiin, arviointiin sekä suunnitteluun. Projektin avulla saimme tietoa, miten pedagogisen dokumentoinnin eri työmenetelmiä voidaan käyttää ja kehittää varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Projektin toteutimme kahdeksalla eri kerralla lapsiryhmässä. Projektimme osoitti, että pedagoginen dokumentointi toimii hyvin toimintamallina ja työmenetelmänä päiväkodissa. Myös lasten ja perheiden osallisuus toteutui projektin aikana. Projektin myötä saimme selville, että pedagoginen dokumentointi on olennainen osa lapsen kasvun, kehityksen sekä arvioinnin ja suunnittelun jatkumoa.</p>		

Asiasanat osallisuus, pedagoginen dokumentointi, pedagogiikka, projektityö, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date JUNE 2019	Author Leila Särkioja and Soili Tuomikoski
Degree programme Degree programme of Social Services		
Name of thesis A PEDAGOGICALLY DOCUMENTED DINOSAUR PROJECT		
Instructor Kirsi Herranen-Somero	Pages 61 + 7	
Supervisor Marja-Leena Myllymäki		
<p>The purpose of this thesis was to study how a child`s involvement is reflected in the pedagogical documentation and how the pedagogical documentation is reflected and implemented in our project. We carried out our project in a municipal kindergarten in Northern Ostrobothnia. A small group of 12 children was selected from the kindergarten to cooperate. Our thesis was an action research, where qualitative research was used as a part. The action research was participatory in the work community.</p> <p>The aim of our project was to investigate the importance of pedagogical documentation in early childhood education and how to make a child`s learning visible through pedagogical documentation. The aim was also to take into account the visibility and realization of child-centeredness and child participation in accordance with the five learning areas of the early childhood education plan.</p> <p>Pedagogical documentation is a timely and relevant topic. The aim of this thesis was to support the work life and development of early childhood education in our area. Pedagogical documentation is needed for the observation, assessment and planning of the child`s growth, development and learning. The project provided us with information on how different methods of pedagogical documentation can be used and developed in early childhood education.</p> <p>We implemented our project on eight different occasions in a group of children. Our project showed that pedagogical documentation works well as an operating model and working method in a kindergarten. The principles of the involvement of children and families were also applied in practice during our project. Through the project, we discovered that pedagogical documentation is an integral part of child`s growth, development, assessment and planning.</p>		

<p>Key words early childhood education, participation, pedagogical documentation, pedagogy, project work</p>

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA	4
3 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT DOKUMENTIT	6
3.1 Varhaiskasvatuslaki.....	6
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	7
3.3 YK:n lapsen oikeuksien sopimus	8
4 PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI.....	10
4.1 Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmiä	12
4.1.1 Havainnointi.....	12
4.1.2 Haastattelut ja keskustelut.....	13
4.1.3 Lapsen kasvun kansio.....	14
4.1.4 Valokuvaaminen ja videointi	14
4.1.5 Sadutus.....	15
5 OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	16
6 PROJEKTITYÖSKENTELEY ELI TEEMATYÖSKENTELEY	18
7 DINOSAURUS-PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN	21
7.1 Projektin tavoitteet ja tarkoitus.....	22
7.2 Projektin aloitus	23
7.3 Tuumaustauko.....	24
7.4 Tuumaustaukojen arviointi.....	27
8 DINOSAURUS-PROJEKTI	29
8.1 Projektin ensimmäinen toteutuskerta	29
8.2 Toteutuskerran arviointi	31
8.3 Projektin toinen toteutuskerta	32
8.4 Toteutuskerran arviointi	34
8.5 Projektin kolmas toteutuskerta.....	34
8.6 Toteutuskerran arviointi	37
8.7 Projektin neljäs toteutuskerta.....	38
8.8 Toteutuskerran arviointi	39
8.9 Projektin viides toteutuskerta	40
8.10 Toteutuskerran arviointi	44
8.11 Projektin kuudes toteutuskerta.....	44
8.12 Toteutuskerran arviointi	45
8.13 Projektin seitsemäs toteutuskerta.....	45
8.14 Toteutuskerran arviointi	47
8.15 Projektin viimeinen toteutuskerta	48
8.16 Toteutuskerran arviointi	51
9 POHDINTA	52

9.1 Vanhempien, lasten ja henkilökunnan palaute projektistamme57

LÄHTEET59

LIITTEET

KUVAT

KUVA 1. Ankanmuotoiset laput.....	23
KUVA 2. Kysymykset ankassa.....	23
KUVA 3. Centria-ankka.....	23
KUVA 4. Projektiseinä aloituskirjeen jälkeen.....	24
KUVA 5. Projektiseinä tuumaustaukojen jälkeen.....	28
KUVA 6. Tuumaustaukolomake.....	28
KUVA 7. Kuvia laulusta Viisi isoa dinoa.....	29
KUVA 8. Tukiviittomakuvia.....	29
KUVA 9. Loruja musiikkiboksista.....	30
KUVA 10. Dinosaurusleluja musiikkiboksista.....	30
KUVA 11. Projektiseinä ensimmäisen toteutuskerran jälkeen.....	31
KUVA 12. Dinosaurusnaamari.....	33
KUVA 13. Dinosaurusnaamareita.....	33
KUVA 14. Projektiseinä toisen toteutuskerran jälkeen.....	33
KUVA 15. Projektiseinä kolmannen toteutuskerran jälkeen.....	36
KUVA 16. Dinosaurusmunia.....	38
KUVA 17. Projektiseinä neljännen toteutuskerran jälkeen.....	39
KUVA 18. Aarrejhdissa hiekkalaatikolla.....	41
KUVA 19. Aarrearkku.....	43
KUVA 20. Aarre.....	43
KUVA 21. Projektiseinä viidennen toteutuskerran jälkeen.....	43
KUVA 22. Kirjoja sadutukseen.....	46
KUVA 23. Projektiseinä seitsemännen toteutuskerran jälkeen.....	47
KUVA 24. Loppujuhlat salissa.....	49
KUVA 25. Loppujuhlien herkuttelua 1.....	49
KUVA 26. Loppujuhlien herkuttelua 2.....	50
KUVA 27. Projektiseinä viimeisen toteutuskerran jälkeen.....	50
KUVA 28. Dinosaurusmunan raaputtamista.....	52

1 JOHDANTO

Pedagoginen dokumentointi on tärkeä ja ajankohtainen aihe varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen arjessa. Työmenetelmän avulla tuetaan varhaiskasvatuksen suunnittelemista, toteuttamista, arviointia sekä kehittämistä. Tavoitteena pedagogisella dokumentoinnilla on oppia tuntemaan yksittäistä lasta, mahdollistaa huoltajien osallisuus oman lapsensa varhaiskasvatukseen, ymmärtää lasten välisiä suhteita sekä tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. (Opetushallitus 2019.)

Halusimme perehtyä syvemmin pedagogisen dokumentoinnin maailmaan ja löytää uusia näkökulmia myös omaan työhömmme liittyen. Yhteistyökumppaniksemme valikoitui eräs kunnallinen päiväkotipiiri Pohjois-Pohjanmaalta. Opinnäytetyön toteutimme projektiluontoisena teematyöskentelynä kyseisessä päiväkodissa. Projektin rajasimme kahdeksalle eri toteutuskerralle ja päiväkodin yhdelle pienryhmälle toteutettavaksi. Tiivis aikataulu määritteli projektimme kestoa ajallisesti ja sisällöllisesti. Opinnäytetyömme avulla pyrimme myös tukemaan oman alueemme varhaiskasvatuksen työelämää ja kehitystä.

Perustana projektityöskentelyllemme olivat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä varhaiskasvatustilanne. Uusi laki varhaiskasvatukseen tuli voimaan 1.9.2018. Varhaiskasvatustilanne uudistui, ajanmukaistui, selkeytyi sekä tarkentui käsitteellisesti. Uudet valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulivat voimaan 2019 vuoden alusta. Varhaiskasvatuksen tuottajat ja järjestäjät ovat myös päivittäneet paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja ottaneet ne käyttöön 1.8.2019. Varhaiskasvatussuunnitelma on yhtenäinen ja tasa-arvoinen ohjekirja varhaiskasvatuksen tasalaatuiselle toteuttamiselle ja se tehdään jokaiselle varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuutta, jossa erityisesti painotetaan pedagogiikkaa. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista, tavoitteellista toimintaa, joka tukee lasten kehitystä ja oppimista. Toimintaa arvioidaan sekä kehitetään säännöllisesti. (Opetushallitus 2018, 7-8.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tutkia pedagogisen dokumentoinnin merkitystä varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen eri oppimisympäristöissä. Lisäksi tarkoituksena oli myös selvittää, miten pedagogisen dokumentoinnin avulla tehdään lapsen oppimista näkyväksi. Projektin avulla halusimme myös havainnoida ja selvittää, mitä lapset jo osaavat ja mitä eivät osaa.

Tavoitteena opinnäytetyössämme oli lasten osallisuuden näkyminen ja toteutuminen projektityöskentelyn aikana. Lisäksi lapsiryhmän tarpeista nousi tavoitteeksi lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien vahvistaminen sekä sosiaalisten taitojen ja suhteiden harjoittelu. Lisäksi halusimme kehittää lasten sanallista, kuvallista, kehollista ja musiikillista ilmaisua. Projektin aikana tavoitteena oli myös luoda turvallinen ilmapiiri lapsen oppimiselle ja lapsen yksilölliset tarpeet huomioiva oppimisympäristö.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten pedagoginen dokumentointi näkyy ja toteutuu suunnittelemassamme projektissa?
2. Miten lapsen osallisuus näkyy pedagogisessa dokumentoinnissa?

Tässä opinnäytetyössämme käymme pedagogisen dokumentoinnin lisäksi läpi osallisuutta ja projektityöskentelyä. Opinnäytetyössämme kuvaamme pääpiirteittäin projektimme eri toteutuskerrat ja arvioimme toteutuskertojen onnistumista. Projektimme aikana dokumentoimme projektin etenemistä valokuvien avulla. Käytämme paljon valokuvia selventämään ja elävöittämään projektiamme opinnäytetyössämme. Lisäksi käytämme keräämiämme ja kuulemiamme lasten kommentteja projektin ajalta. Näitä kommentteja saimme muun muassa pitämiemme tuumaustaukojen aikana.

Osallisuus ja projektityöskentely käsitteitä avaamme enemmän luvuissa viisi ja kuusi. Varhaiskasvatuksessa osallisuudella tarkoitetaan, että lapset toimivat aktiivisesti ja ovat ryhmänsä jäseniä. Lasten mielipiteitä ja ajatuksia tulee huomioida ja kuulla. Lapsille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa niihin asioihin, jotka liittyvät hänen omaan elämäänsä. Lapsen pitää myös tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi sellaisenaan kuin hän on. (Opetushallitus 2019.) Projektityöskentelystä voidaan käyttää myös nimitystä teematyöskentely. Teematyöskentelyn avulla voidaan mahdollistaa ja toteuttaa erilaista oppimista ja erilaisia kokemuksia (Hakkola & Virsu 2000, 69). Teematyöskentelyn avulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista oppimista ja se rakentuu aina jo opitun asian tai jo opittujen asioiden päälle (Hakkola & Virsu 2000, 58.)

Pedagogista dokumentointia aiheena on käsitelty aiemmin ja siitä on tehty useita opinnäytetöitä. Varhaiskasvatuksen arjessa pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä ei ole vielä vakiintunut ja vaatii kasvattajien perehtymistä, kiinnostumista ja sitoutumista asiaan. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia- väitöskirjassa (2018) Kati Rintakorven mukaan lähes 40 % varhaiskasvattajista ei käyttänyt pedagogista dokumentointia työssään juuri lainkaan. Rintakorven väitöstutki-

muksen mukaan pedagogisella dokumentoinnilla on yhteys lapsilähtöiseen ja kehittyvään toimintakulttuuriin. Hänen näkemyksensä mukaan pedagogisella dokumentoinnilla voidaan yhteistyössä lasten ja vanhempien kanssa luoda merkityksiä arjessa tapahtuville ilmiöille sekä käsitteellistää ja lisäksi muokata niitä.

Pedagogisesta dokumentoinnista suomenkielistä kirjallisuutta löytyy vielä aika vähän. Käytimmekin lähdemateriaaleina paljon sähköisiä lähteitä ja joitakin kirjoja varhaiskasvatukseen liittyen. Tärkeimpänä lähteenä meillä oli kirja Tää on meidän maailma!, jonka ovat kirjoittaneet Kati Rintakorpi ja Elsa Vihmari-Henttonen. Kirjassa pedagogista dokumentointia käsitellään kokonaisvaltaisesta, lapsilähtöisestä ja pedagogisesta näkökulmasta.

2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea, lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu ja se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Suomalaisella päivähoitotyöllä on pitkät perinteet ja lastentarhatyö täyttikin jo 130 vuotta vuonna 2018. (Lastentarhanopettajaliitto 2018.) Varhaiskasvatuksessa yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää ja päävastuu lapsen kasvatuksesta on lapsen huoltajilla. Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen huoltajat sitoutuvat yhdessä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. (Opetushallitus 2018, 33.)

Laki lasten päivähoitosta annettiin vuonna 1973 ja tämä olikin 1970-luvun tärkeimpiä perhepoliittisia uudistuksia. Laki velvoitti kunnat huolehtimaan päivähoitopaikkojen riittävästä määrästä sekä hoitajien ammattitaidosta. Päivähoitolain myötä käyttöön otettiin termi päiväkotit, joka korvasi aiemmin käytetyt nimet lastentarha ja seimi. Lain tavoitteena oli tarjota tasavertaisia eri päivähoitomuotoja, jotka perustuivat päivähoitolakiin. Lisäksi perheiden valinnanvapautta haluttiin lisätä lastenhoidon osalta. 1980-luvun puolivälissä säädettiin laki kotihoidontuesta. Tämän lain myötä vanhemmilla oli ja on edelleen vapaus valita kunnallisen päivähoiton tai kotihoidontuen välillä. (Lastensuojelun keskusliitto 2017.)

Varhaiskasvatustyössä on mahdollista seurata yhteiskunnan muutosten heijastumisen lapsuuteen. Lasten päivähoito koki muutoksia myös 1990-luvun laman aikana ja sen jälkeen. Muutoksia päivähoitossa olivat mm. suuremmat ryhmäkoot, hoitajien vähäisempi määrä sekä hoitajien vaihtuminen. Lapsiperheiden elämässä oli havaittavissa myös yhteiskunnan ja työelämän muutokset. (Lastensuojelun keskusliitto 2017.) Vuosien varrella onkin huomattu, että yhteiskunnan sen hetkiset arvot, painotukset, säännöt ja asenteet ohjaavat varhaiskasvatuksen pedagogisia tavoitteita sekä keskusteluja (Mikkola & Nivalainen 2011, 10).

Varhaiskasvatus on kokenut vuosien varrella monia uudistuksia. Varhaiskasvatus siirtyi vuonna 2013 opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen ja osaksi kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Tämä siirtymä

vaikutti toimintakulttuuriin muutokseen painottaen lapsen oppimista ja kehitystä. Uuden varhaiskasvatustlain (540/2018) merkittävimpiä uudistuksia olivat varhaiskasvatuksen tiedontuotannon kehittäminen ja henkilöstöön liittyvät asiat (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019).

Uudessa varhaiskasvatuslaissa vahvistetaan varhaiskasvatuksen laatua selkiyttämällä tehtävänimikkeitä ja nostamalla henkilöstön koulutustasoa. Varhaiskasvatuksessa työskentelee jatkossa moniammatillinen tiimi, johon kuuluu varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Lakiuudistuksella mahdollistetaan kelpoisuuden saaminen tutkintoja täydentämällä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatus-toiminta esimerkiksi leikki- ja kerhotoiminta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1§). Kaikessa varhaiskasvatustoiminnassa on huomioitava ensisijaisesti aina lapsen etu ja lapsen oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 4§). Laissa on kirjattu myös lapsen suojaaminen kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019).

Varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen sekä huoltajien kanssa. Yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman avulla sovitaan ja asetetaan yhteiset tavoitteet, jotka edistävät suunnitelmallisesti lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Varhaiskasvatussuunnitelma toimii myös tarvittaessa oppimisen ja kehityksen tuen suunnittelun välineenä. (Opetushallitus 2019.) Käsittelemme varhaiskasvatuslakia ja varhaiskasvatussuunnitelmaa enemmän seuraavassa luvussa.

3 VARHAISKASVATUSTA OHJAAVAT DOKUMENTIT

Varhaiskasvatustyön perustana ovat varhaiskasvatuslaki ja valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2018, 15). Varhaiskasvatuslaki erityisesti ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista. Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen tavoitteista (Opetushallitus 2018, 15). Huomioitava on myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, jonka tärkein tavoite on lapsen perusoikeudet eli taata kaikille lapsille terveys, koulutus, turva ja tasa-arvo (Unicef 2019).

3.1 Varhaiskasvatuslaki

1.9.2018 tuli voimaan uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018). Lainsäädäntö ajanmukaistui, selkeytyi ja tarkentui käsitteellisesti uudistusten myötä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta saada varhaiskasvatusta. Lisäksi laissa määritellään varhaiskasvatuksen järjestämisestä, tuottamisesta ja varhaiskasvatuksen tietovarannosta. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallinen sekä tavoitteellinen opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa erityisesti painottuu pedagogiikka. Ensisijaisesti varhaiskasvatuksen suunnittelussa, järjestämisessä, toteuttamisessa ja päätöksenteossa on huomioitava lapsen etu. Varhaiskasvatuksen piirissä ovat lapset, jotka vielä eivät ole oppivelvollisuusiässä sekä sitä vanhemmat lapset, jos erityisolosuhteet vaativat. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.)

Lain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteena on myös lapsen oppimisen edellytyksien tukeminen, elinikäisen oppimisen edistäminen, koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen sekä lapsen osallisuuden mahdollistaminen ja lasta itseään kohdistuviin asioihin vaikuttaminen. Varhaiskasvatusympäristön tulee lain mukaisesti olla terveellinen, turvallinen, kehittävä ja oppimista edistävä. Varhaiskasvatuksessa tulee toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa, jossa huomioidaan lasten leikkiminen, liikkuminen, taiteet ja kulttuuriperintö. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.)

Varhaiskasvatushenkilöstön ja lasten välille tulee turvata mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet sekä lapsia kunnioittavat toimintatavat. Kaikille lapsille tulee turvata yhdenvertainen mahdollisuus

osallistua varhaiskasvatukseen huomioiden sukupuolten tasa-arvo, yleinen kulttuuriperinne, kunkin kielellinen, kulttuurillinen, uskonnollinen ja katsomuksellinen tausta. Lapsen yksilöllisen tuen tarpeen ilmettyä varhaiskasvatuksessa on järjestettävä tarkoituksenmukaista tukea ja tarvittaessa järjestettävä monialaista yhteistyötä. Tavoitteena on myös lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, vertaisryhmässä toimimisen edistäminen ja eettisesti vastuulliseen toimintaan ohjaaminen. Lisäksi ohjataan lasta kunnioittamaan toisia ihmisiä ja integroitumaan yhteiskunnan jäseneksi. Lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa käytävässä yhteistyössä tulee huomioida lapsen kokonaisvaltainen kehitys ja hyvinvointi. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee myös tukea kasvatustyössä vanhempia tai muita lapsen huoltajia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§.)

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa on otettava huomioon ja selvitettävä lapsen toiveet ja mielipiteet ikä- ja kehitystason mukaisesti. Vanhemmille sekä lapsen muille huoltajille on mahdollistettava osallistuminen ja vaikuttaminen lapsensa varhaiskasvatukseen ja sen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Myös varhaiskasvatuksen toimipaikassa on säännöllisesti annettava lapsille ja vanhemmille tai muille huoltajille mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun sekä arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20§.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus koostuu valtakunnallisesta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista ja lasten yksilöllisistä varhaiskasvatussuunnitelmista eli se on kolmitasoinen kokonaisuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on oikeudellisesti velvoittava määräys varhaiskasvatuksen järjestäjille. (Opetushallitus 2018, 7.)

Varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallitus on antanut valtakunnallisen määräyksen lasten sekä paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta ja varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. Varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten kokonaisvaltaista ja yhdenvertaista kasvua, kehitystä ja oppimista ohjaa valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus 2018, 7.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta ja sen toteuttaminen on kokonaisvaltaista. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan tavoitteena on lasten oppimisen, hyvinvoinnin ja laaja-alaisen osaamisen edistäminen. Toiminnan suunnittelua ohjaavat osaltaan laaja-alaisen osaamisen tavoitteet. Paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa tarkennetaan pedagogisen toiminnan tavoitteita ja toiminnan periaatteita. (Opetushallitus 2018, 32.)

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallisesti varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan huomioiden paikalliset erityispiirteet, kuten esimerkiksi lasten tarpeet ja pedagogiset painotukset. Paikallisista suunnitelmista ei voi jättää pois lainsäädännön ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämiä asioita, tavoitteita ja sisältöä, mutta paikalliset suunnitelmat voivat yksilöidä tarkemmin valtakunnallisia perusteita. (Opetushallitus 2018, 8.)

Varhaiskasvatuksessa tulee laatia jokaiselle lapselle yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Sen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuteen. Suunnitelmassa tulee näkyä lapsen etu, tarpeet sekä tavoitteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia ja myös toimenpiteet asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa on mukana lapsi, vanhemmat tai huoltajat sekä varhaiskasvatuksen henkilöstö. Laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa huomioidaan lapsen mielipide ja toiveet sekä lapsen kulttuuri, kieli ja katsomus. Lisäksi on merkityksellistä tuntee lapsen osaaminen ja kiinnostuksen kohteet sekä vahvuudet ja yksilölliset tarpeet. (Opetushallitus 2018, 10.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattava mahdollinen lapsen tuen tarve ja sen toteuttaminen varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen, vanhempien/huoltajien ja henkilöstön yhteisesti sopimat asiat. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee arvioida ja tarkistaa säännöllisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee myös huomioida mahdollinen lääkehoito. Varhaiskasvatussuunnitelma on aina salassa pidettävä asiakirja. (Opetushallitus 2018, 11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on otettu kehittämiskohteeksi pedagoginen dokumentointi ja toiminnan arviointi. Pedagoginen dokumentointi on perusteiden mukaan hyvä tapa lähestyä lapsen ajattelua ja kasvatustilannetta sekä kotiympäristöä, esimerkiksi vanhempien kanssa käytyjen keskusteluiden kautta. Lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogista dokumentointia. Dokumentointi työvälineenä mahdollistaa lapsen itsearvioinnin sekä vanhempien, huoltajien ja kasvattajien toiminnan arvioinnin ja vuorovaikutteisen kehittämisen. (Helenius & Lummelahti 2018, 149.)

3.3 YK:n lapsen oikeuksien sopimus

Lapsen oikeuksien sopimus määrittelee tärkeimmäksi tavoitteeksi turvata elämän perusedellytykset sekä turvallinen kasvu ympäristö jokaiselle lapselle. Keskeisiä asioita sopimuksessa ovat myös koulutuksen

ja terveydenhuollon järjestäminen, lapsen edun huomioiminen, syrjimättömyys, lapsen oikeus elämään, suojeluun ja kehittymiseen sekä lapsen oman näkemyksen kunnioittaminen häntä itseään koskevissa asioissa. Jokaisen lapsen tulee saada olla lapsi ja hänellä on oikeus omaan mielipiteeseen. Lisäksi jokaisella lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi sekä hänelle tulee antaa mahdollisuus ilmaista itseään. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 31.)

Pedagogisessa dokumentoinnissa lapsen oikeuksien sopimus tulee esiin monella tavalla. Kolme tärkeintä näkökulmaa ovat suojelu, osallisuus ja yhteiskunnallinen tasa-arvo. Lapsi saa mahdollisuuden oppia mediataitoja, joka on erittäin tärkeä asia suojelun näkökulmasta. Mediataitojen opetteluun avulla lapsi oppii itseään koskevan tiedon hallitsemista, esimerkiksi valintojen tekemistä ja kriittisyyttä. Osallisuuden näkökulma merkitsee sitä, että lapsi saa vaikuttaa arkeensa omien ajatusten ja mielipiteidensä ilmaisemisella sekä kuulluksi tulemisella. Yhteiskunnallisen tasa-arvon näkökulmasta lapsen tulee saada oma äänensä kuuluville dokumentointiprosessin avulla varhaiskasvatuksen henkilöstölle asti. Varhaiskasvatuksen merkitys tulee esille pedagogisen dokumentoinnin avulla, esimerkiksi lasten toiminnasta ja oppimisesta kertovien näyttelyiden avulla, sosiaalisen median välityksellä sekä erilaisten projektien avulla. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 31.)

4 PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI

Dokumentoinnilla tarkoitetaan yleisesti lasten kokemusten, piirrosten, oppimisen, leikkihetkien tai esimerkiksi päiväkodissa toteutettujen yhteisten juhlien tunnelman tallentamista ja näkyväksi tekemistä. Dokumentoinnin avulla voidaan välittää tietoa päiväkodin arjesta perheille. (Ahonen 2018, 140.) Varhaiskasvatuksessa dokumentoinnin tavoitteita ovat toiminnan näkyväksi tekeminen, tiedottaminen ja tallentaminen sekä tallennettujen muistojen reflektointi (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10).

Dokumentointi muuttuu pedagogiseksi dokumentoinniksi, kun dokumentoitua tietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Näissä edellä mainituissa huomioidaan pedagogisuus, lapsilähtöisyys, lasten osallisuus ja yhteistyö perheiden kanssa. (Ahonen 2018, 140.) Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa päätelmien tekemisen ja sen avulla voidaan muodostaa yhteisiä merkityksiä sekä tehdä eri valintoja ja vastata niistä (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 138).

Pedagoginen dokumentointi on keskeinen ja tärkeä työmenetelmä varhaiskasvatuksessa. Tämä on jatkuva prosessi, josta havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat pedagogisen ymmärryksen. Pedagogisen dokumentoinnin avulla mahdollistetaan lasten ja huoltajien osallisuus toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Pedagoginen dokumentointi antaa tietoa lapsen kehityksestä, oppimisesta, ajattelusta, tarpeista sekä lapsen elämästä konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Lisäksi saadaan tietoa myös lapsiryhmän toiminnasta varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2018, 37.) Varhaiskasvatuksessa ajankäyttö tuo kuitenkin omat haasteensa dokumentointiin. Dokumenttien työstäminen ja käsittely vaativat aikaa. (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 139.)

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteita ovat kaikkien lasten mielipiteiden ja ajatusten tasapuolinen kuuleminen ja kuunteleminen sekä dokumenttien hyödyntäminen pedagogisesti toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Tavoitteena on myös tukea lasten ja vanhempien osallisuutta ja toimijuutta sekä muodostaa yhteisiä merkityksiä siitä, mikä on olennaista ja tärkeää varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tavoitellaan varhaiskasvattajan oman ammattitaidon kehittämistä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.) Varhaiskasvattajan omat toimintatavat, arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, kuinka paljon, kuinka laajasti ja totuudenmukaisesti arkea dokumentoidaan. Pedagogiseen dokumentointiin vaikuttavat myös asiat, mitkä ovat kasvattajan mielestä tärkeitä. (Ahonen 2018, 141.) Pedagoginen dokumentointi on sosiaalinen konstruktio. Se muodostuu lasten ja kasvattajien valintojen sekä yhteistyön

kautta ja siitä, mitä pidetään merkityksellisenä dokumentoida. (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 138.)

Dokumentoinnin tekeminen vaatii viisautta. Täytyy osata erottaa olennainen epäolennaisesta ja tietää, mitä voi ja saa sekä kannattaa dokumentoida (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 139). Pedagogista dokumentointia tehdessä onkin tärkeää, että tehdään rajauksia ja keskitytään yhteen asiaan kerrallaan, ettei prosessi kärsi paljoudesta. Pedagogisessa dokumentoinnissa täytyy huomioida myös ajan ja resurssien rajallisuus. Näkökulmaa voidaan kuitenkin kasvattaa tarpeen ja resurssien mukaisesti; dokumentoitavia asioita on aina helpompi lisätä vähentämisen sijaan. (Komi 2019, 13.) Dokumentointia täytyy tarkastella myös eettisestä näkökulmasta. Dokumentoinnissa on tärkeää pohtia yksilöllisesti, tapauskohtaisesti ja huolellisesti taustalla olevia eettisiä näkökohtia ja arvoja huomioiden kuitenkin dokumentin pedagogisuus. (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 139.)

Pedagogisen dokumentoinnin keskeinen asia on aito kiinnostus ja syventyminen lasten ajatuksiin ja mielipiteisiin. Lisäksi pedagogisessa dokumentoinnissa pohditaan, miten lasten mielipiteet, ajatukset, tunteet, tarpeet ja kokemukset saadaan mukaan varhaiskasvatuksen toimintaan. Työmenetelmänä pedagogisessa dokumentoinnissa tulee kuulua ja näkyä lapsen ääni varhaiskasvatuksen arjessa ja toiminnan muokkaamisessa. Pedagoginen dokumentointi vaatii kasvattajilta suunnitelmallisuutta, uskallusta ja kriittisyyttä. Pedagoginen dokumentointi haastaa sekä lasten että kasvattajien ajattelua ja toimintatapoja muuttuvassa arjessa, maailmassa ja elävässä yhteisössä. Varhaiskasvatuksessa toimintaa ei voi tehdä enää aina samalla tavalla kuin on ennenkin tehty. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 6-7.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan tekeminen näkyväksi vanhemmille on pedagogisen dokumentoinnin eräs tarkoitus (Komi 2019, 13). Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaankin tehtyä kasvatus- ja opetus-työtä näkyväksi ja näkyvyys avaa mahdollisuuden yhdenvertaiselle keskustelulle lasten, varhaiskasvattajien, perheiden, kansalaisten ja poliitikkojen välillä. Tämä lisää mahdollisuuksia varhaiskasvatukselle saada uutta ja uudenlaista oikeutusta yhteiskunnallisesti. (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 138.)

Varhaiskasvatuksessa pedagogisen dokumentoinnin on tarkoitus toteuttaa toimintaa lapsilähtöisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan monipuolisesti ja kokonaisvaltaisesti tietoa sekä yksittäisen lapsen että koko lapsiryhmän arjesta ja toiminnasta. Dokumenteista saadun tiedon avulla voidaan tarkastella ja seurata yhdessä lasten kanssa lasten omaa oppimista ja kehittymistä. Dokumenttien kautta saadaan näkyväksi lasten oppiminen, osaaminen ja ajattelu. Näitä asioita käytetään toiminnan suunnittelun perustana tai lähtökohtana. (Rintakorpi &

Vihmari-Henttonen 2017, 36.) Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadut tiedot ja ymmärrys hyödynnetään työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien muokkaamisessa lasten kiinnostusta sekä lasten tarpeita vastaavaksi. Pidemmältä ajalta kerätyt dokumentit ovat tärkeässä roolissa pedagogisen toiminnan arvioinnissa sekä henkilöstön toiminnan itsearvioinnissa. (Opetushallitus 2018, 37.)

Yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma on myös osa pedagogista dokumentointia. Pedagoginen dokumentointi antaa myös lapselle itselleen välineen itsearviointiin. Samalla dokumentit ovat myös vanhemmille sekä kasvattajille väline ja taustamateriaalia toiminnan vuorovaikutteiseen kehittämiseen sekä myös toiminnan arvioimiseen. Oikein ja huolella tehty dokumentointi voi myös edistää varhaiskasvatuksen laatua. (Helenius & Lummelahti 2018, 149.)

Dokumentointi mahdollistaa asioiden mieleen palauttamisen ja tulevaisuuteen kurkistamisen. Dokumenttien avulla voidaan tallentaa oivalluksia, ajatuksia sekä oppimisen ja onnistumisen hetkiä ja havaita muutoksia. Dokumentit ovat kuitenkin vain työvälineitä ajattelulle, keskusteluille ja tulkinnoille. Pedagogisen dokumentoinnin avulla on mahdollista ymmärtää olennaista sekä itsestämme että toisistamme ja yhdessä rakentaa maailmasta tasa-arvoista ja oikeudenmukaista. Tämä on kasvatuksen ydin. (Rintakorpi 2016, 156.)

4.1 Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmiä

Pedagogiseen dokumentointiin voi liittyä hyvinkin paljon erilaisia työtapoja sekä työvälineitä. Pedagogisen dokumentoinnin työmenetelmiä voivat olla esimerkiksi havainnointi, kasvattajan osallistuminen leikkiin, piirroksat, valokuvat, haastattelut ja keskustelut, lasten kertomukset ja tarinat, sadutus, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, ryhmäkohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen kasvun kansio sekä blogi (Roos 2017, 2).

4.1.1 Havainnointi

Havainnointi on yksi pedagogisen dokumentoinnin tärkeimmistä työmenetelmistä sekä varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämistavoista. Havainnointi ja pedagoginen dokumentointi liittyvät läheisesti toisiinsa varhaiskasvatuksen arjessa. Havainnoinnin avulla voidaan kerätä ja saada tarpeellista tietoa siitä,

miten pedagogiset ratkaisut toimivat yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän kanssa. Lisäksi kasvattajan tekemät havainnot auttavat ymmärtämään lapsen yksilöllisiä piirteitä ja persoonaa. (Ahonen 2018, 143-145.)

Havainnointimateriaalia voidaan kerätä kirjallisesti esimerkiksi erilaisten havainnointilomakkeiden, video-, ääni- tai kuvataallenteiden avulla. Havainnointimateriaalia voidaan hyödyntää pedagogisessa suunnittelussa sekä toteutuksessa. Tallennettujen dokumenttien avulla menneisiin tapahtumiin voidaan palata, dokumentteja voidaan analysoida ja ne tukevat havainnointiprosessia. Kasvattajan tekemät havainnoinnit tallennetaan dokumenteiksi ja tallentamisen jälkeen dokumentteja reflektoidaan lasten, huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa yhdessä. Ilman reflektointia dokumentointi supistuu vain pelkäksi raportoinniksi, joten reflektointi on hyvin merkityksellistä pedagogisessa dokumentoinnissa. (Ahonen 2018, 143-145.)

4.1.2 Haastattelut ja keskustelut

Lasten haastattelujen perustana on aina ajatus siitä, että lapset ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita. Lasten haastattelujen ja dialogisten keskustelujen avulla voidaan saada tallennettua tärkeää tietoa lasten toiveista, mielipiteistä, mielenkiinnon kohteista sekä käsityksistä eri ilmiöistä. Haastattelun avulla voidaan saada tärkeää ja oleellista tietoa toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Haastatteluista saadun tiedon perusteella toimintaa ja oppimisympäristöä voidaan muokata ja tehdä lapsilähtöisemmäksi. Dialogisessa keskustelussa keskeisessä asemassa on aikuisen läsnäolo ja kuuntelu. Dialogisen keskustelun avulla lapset ilmaisevat vapaammin itseään, ajatuksiaan ja tunteitaan. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 140-141.)

Lasten tottuessa siihen, että heidän kanssaan keskustellaan ja heidän mielipiteensä ja ajatuksensa otetaan huomioon, lapset oppivat ja rohkaistuvat ilmaisemaan itseään paremmin. Lapset nauttivat, kun saavat rauhassa kertoa ajatuksiaan ja asiat kirjataan ylös. Lisäksi lapset pitävät siitä, kun heidän tuottamansa teksti luetaan heille ääneen. Haastattelujen ja keskusteluiden äärelle pysähtyminen kertoo kasvattajalle lapsen maailmasta eri kasvu- ja oppimisympäristöissä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 140-141.)

4.1.3 Lapsen kasvun kansio

Lapsen kasvun kansio sisältää erilaisia dokumentteja lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Kasvun kansio voi olla konkreettinen kansio tai sähköisessä muodossa oleva kansio. Ulkoasultaan kansio voi olla minkäläinen tahansa. Kasvun kansio voi sisältää erilaisia kuvia, valokuvia, piirustuksia, tehtäviä ja tekstejä lapsen koko varhaiskasvatuspolun ajalta. Dokumentit voivat olla lapsen yksin, lapsiryhmässä tai kasvattajan kanssa tuotettua materiaalia. Kansio on hieno ja antoisa muisto lapselle varhaiskasvatuspolun jälkeenkin. Lapsen on mahdollista kansion avulla itse seurata omaa kehitystään ja kasvuaan. Kansion kokoamisessa on myös huomioitava sekä lasten että huoltajien osallisuus. (Ahonen 2018, 150.) Huoltajien osallisuutta voi lisätä antamalla heidän liittää kuvauksia lapsestaan kotiympäristössä. Kasvun kansiota voidaan myös käyttää tutustumisvälineenä lapseen hänen siirtyessä ryhmästä toiseen tai varhaiskasvatuksesta kouluun. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017,134.)

Kasvun kansion olisi hyvä olla monipuolinen ja jäsenneily kokonaisuus (Ahonen 2018, 150). Kasvun kansio voidaan esimerkiksi jaotella hyvinvoinnin elementtien mukaisesti. Hyvinvoinnin elementit ovat positiiviset tunteet, sitoutuminen, ihmissuhteet, merkityksellisyys (omien tekojen merkitys, omat vaikutusmahdollisuudet) ja saavutukset (oppiminen, oivaltaminen ja onnistuminen). Hyvinvoinnin voidaan ajatella olevan perusta lapsen oppimiselle, hyvälle kasvulle sekä onnelliselle elämälle. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 65.)

Pienten lasten kasvun kansiossa korostuu enemmän kasvattajan havainnot ja havaintojen pohjalta tuotetut dokumentit. Isompien lasten kasvun kansioiden tekemiseen tulisi ottaa myös lapset itse mukaan, sillä näin lapsen kasvun kansiosta tulee persoonallinen ja yksilöllinen. Pedagogisen dokumentoinnin on tarkoitus olla konkreettinen ja ohjaava työväline pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. (Ahonen 2018, 150.)

4.1.4 Valokuvaaminen ja videointi

Valokuvaus on perinteinen, vakiintunut ja yleisesti käytössä oleva tapa dokumentoida varhaiskasvatuksessa. Valokuvaaminen on helppo ja tehokas tapa yksittäisen lapsen sekä lapsiryhmän toiminnan dokumentoimiseen ja myöhempää analysointia ja tarkastelemista varten. Huomioitavaa on, että kaikkea ei voi kuvata ja myöskään kaikkia lapsia ei saa kuvata. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.)

Valokuva on vahva väline viestinnässä ja kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Valokuvat ovat merkityksellisiä dokumentteja, kun niistä keskustellaan ja niitä katsotaan yhdessä. Lisäksi on tärkeää, että kaikkien näkemykset valokuvista kirjataan ylös. Valokuvasta voi tulla lapselle voimakuva, kun siihen on yhdessä liitetty tarina lapsen hyvinvointiin vaikuttavista asioista. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 126.)

4.1.5 Sadutus

Työmenetelmänä sadutus on lasten kuuntelemista sekä osallisuutta korostava menetelmä. Sadutus kutsuu kohtaamaan, kertomaan ja kuuntelemaan. Sadutuksen aikana kasvattaja kirjoittaa lapsen kertoman tarinan muistiin sellaisenaan, kuin lapsi on sen kertonut. Kasvattaja lukee myös tarinan lapselle ääneen ja lapsi voi halutessaan tehdä korjauksia tarinaansa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 149.) Sadutusmenetelmän avulla lapset voivat muokata ajatuksiaan tarinaksi. Sadutuksen avulla kasvattajat saavat tehtyä tilaa lasten ajatuksille, ideoille ja aloitteille arjen toimintaan. Sadutuksen kautta kasvattajat voivat ottaa lapset luontaisella tavalla toiminnan suunnitteluun sekä toteutukseen mukaan. (Karlsson 2014, 18-19.)

Lasta saduttamalla kasvattajat voivat oppia uusia asioita lapsen maailmasta huomioita tekemällä ja kysymyksiä muistiin kirjaamalla. Huomioiden avulla kasvattajan on helppo ja hyvä suunnitella toimintaa yhdessä lasten kanssa. Lapset voivat kokea eri asioita olennaisiksi kuin kasvattajat. Lapset raottavat satujensa ja tarinoidensa kautta maailmaansa ja niitä puolia, joita he pitävät merkityksellisinä ja tärkeinä. (Karlsson 2014, 79.)

5 OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Lapsella on oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä ja kokea se mielekkääksi (Järvinen & Mikkola 2015, 13).

Varhaiskasvatuslaissa tuodaan esille lapsen oikeus varhaiskasvatukseen sekä osallisuuteen. Lain mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa selvitetään ja huomioidaan lapsen mielipide ja toivomukset ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lisäksi vanhemmille tai muille huoltajille annetaan mahdollisuus osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä vaikuttaa niihin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20§.) Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa velvoitetaan edistämään lapsen osallisuutta (Järvinen & Mikkola 2015, 13).

Jokaiselle lapselle lapsuus on ainutkertainen vaihe, jolloin lapsi aktiivisuudellaan ja osallisuudellaan pystyy vaikuttamaan omaan kasvuympäristöönsä ja muuttamaan kasvuympäristöään kaikissa kehitysvaiheissaan. Osallisuuden voidaan sanoa olevan subjektiivinen kokemus, jossa tärkeintä on lapsen oman osallisuuden tunne. Lapsen osallisuuden tavoitteita ovat itsetunnon vahvistaminen, elämän hallinnan ja mielekkyyden lisääminen, syrjäytymisen ennaltaehkäisy, vastuuseen kasvaminen, lapsen elämän kannalta mielekkäiden ratkaisujen toteutuminen sekä yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumiseen tunteen lisääntyminen (Järvinen & Mikkola 2015, 13).

Varhaiskasvatuksessa lapsi liittyy aina uuteen yhteisöön. Tässä yhteisössä lapsi tutustuu hiljalleen uusiin tapoihin ja käytäntöihin. Osallisuus perustuu vuorovaikutukseen toisten lasten ja aikuisten kanssa. Kun lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi, toteutuu lapsen osallisuus. Lapsen aloitteisiin ja ideoihin suhtaudutaan positiivisesti ja kannustavasti. Lapselle annetaan mahdollisuus tehdä valintoja ja osallistua päätöksiin. Lapsen hyvinvoinnin voidaan sanoa olevan riippuvainen siitä, kokeeko lapsi olevansa omassa elämässä aktiivinen toimija. (Järvinen & Mikkola 2015, 17).

Lasten osallisuuden varhaiskasvatuksessa ei voida olettaa toteutuvan itsestään, vaan sille on annettava tilaa ja mahdollisuuksia arjen päivittäisissä kanssakäymisissä. Joskus osallisuutta täytyy suunnitella kuten toimintaa ja myös miettiä, miten lapsille annetaan mahdollisuus kokea osallisuutta koko ryhmän toiminnassa. Lisäksi on mietittävä, miten saadaan hiljaiset ja ujut lapset ilmaisemaan aloitteitaan ja kiinnostuksen kohteitaan. (Kangas, Vlasov, Fonsen & Heikka 2018, 9.)

Osallisuuden voidaan ajatella olevan eräs kasvattajan työväline, jonka lähtökohtana on varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja pedagogiikan tavoitteet varhaiskasvatuksen arjessa. Osallisuutta tarkasteltaessa työtapana merkittävään rooliin nousevat oppimisympäristön suunnittelu ja toteutus. Varhaiskasvatuksen oppimis- ja toimintaympäristöt ovat ne tilaan, aikaan ja sosiaalisiin suhteisiin sidottu paikka, jossa lapsi viettää päivänsä. Varhaiskasvatuksen arjen toiminnot ja rutiinit ovat yleensä selviä toimintakulttuurin perinteisiä osatekijöitä, joita ei aina reflektoida tai kyseenalaisteta, vaikka ne eivät vastaisi lasten muuttuvia tarpeita ja edellytyksiä lapsen kehitykselle. (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 26.)

6 PROJEKTITYÖSKENTELY ELI TEEMATYÖSKENTELY

Projektityöskentelyä tehdään erilaisissa yrityksissä, yhdistyksissä, yhteenliittymissä, julkishallinnon organisaatioissa ja myös perheissä. Tarkoituksena projektityössä on saavuttaa jokin ennalta suunniteltu ja määritelty tavoite. Projektin tarkastelussa ja määrittämisessä voidaan käyttää eri näkökulmia. Kaikkiin projekteihin sisältyy kuitenkin selkeä tavoite esimerkiksi taloudellinen, toiminnallinen, toteuttava tai toimintaa muuttava tavoite. Tähän asetettuun tavoitteeseen pyritään pääsemään ja saavuttamaan se työllä, jota sanotaan projektityöksi. (Kettunen 2009, 15.)

Projektityöhön ja sen läpiviemiseen kuuluu tehty suunnitelma. Projektin läpivieminen annetaan yleensä yhden ihmisen eli projektipäällikön päävastuulle. Projektin toimintaa ohjataan suunnitelmallisesti ja johdetusti. Projektin toteuttamiseen sisältyy ihmisiä, joista jokaisella on omat vastualueet ja roolinsa. Lisäksi projektityö sisältää projektille asetetun aikataulun ja päättymispäivän sekä taloudelliset resurssit ja reunaehdot. Projektin etenemistä ja tuloksia myös seurataan ja kontrolloidaan projektityön aikana. Jokainen projekti on oma ainutlaatuinen kehityshanke, johon sisältyy omat erityispiirteensä ja se näin ollen poikkeaa toisista vastaavanlaisista ja vastaavista kehityshankkeista. Projekti on työkokonaisuus, joka sisältää määrätyn selkeärajaisen tehtävän. Hankkeet ovat kokonaisuuksia, jotka koostuvat useista projekteista. (Kettunen 2009, 15-16.)

Projektit ovat erilaisia riippuen projektin tavoitteesta. Tavoite määrittelee projektin toteuttamiseen tarvittavan ihmisten määrän, projektityön olosuhteet ja keston, mitä osaamista ja tietotaitoa tarvitaan sekä minkälaisia väli- ja lopputuloksia voidaan projektilta odottaa. Projektit voivat projektityypiltään olla toimitusprojekteja, tutkimusprojekteja, yritysten sisäisiä kehitysprojekteja, toteutusprojekteja, rakennusprojekteja tai tuotekehitysprojekteja. (Kettunen 2009, 17.)

Projektiin kuuluu projektin vaiheistus. Projekti jakautuu eri vaiheisiin, jotka joko seuraavat toisiaan tai ne voivat olla osittain myös päällekkäisiä. Yleensä projektit etenevät vaiheesta toiseen suoraviivaisesti, mutta tarvittaessa voidaan palata projektin edelliseen vaiheeseen. Projektin kulku ja yleiset vaiheet ovat tarpeen tunnistaminen, määrittely, suunnittelu, toteutus ja projektin päättäminen. Projektin on tarkoitus edetä projektisuunnitelman mukaisesti, toki käytännössä näin ei aina käy, vaan projekti elää toteutusvaiheen aikana. Projektin päättäminen on projektin viimeinen vaihe. Tähän vaiheeseen sisältyy projektin loppuraportointi, projektiorganisaation päättäjäiset ja purkaminen sekä jatko- ja kehitysideat. (Kettunen 2009, 43-45.)

Projektityöskentelystä voidaan käyttää nimitystä teematyöskentely ja sitä toteutetaan myös varhaiskasvatuksessa. Teematyöskentelyn avulla voidaan mahdollistaa ja toteuttaa erilaista oppimista ja erilaisia kokemuksia (Hakkola & Virsu 2000, 69). Teematyöskentelyn avulla voidaan tutustua kiinnostavaan aiheeseen ja teemaan ihmetellen ja pohtien ilman valmiita päätelmiä ja vastauksia. Teematyöskentely tuo seikkailua ja ajattelun nautintoa sekä sen kuluessa lapset voivat käyttää mielikuvitustaan sekä kaikkia jo osaamia ja oppimia taitoja ja lisäksi lapset oppivat uusia taitoja ja asioita. (Hakkola & Virsu 2000, 58.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen kyky toimia ja oppia ovat opetuksen perustana ja lähtökohtana, mutta kasvattajat ja ympäristö luovat puitteet oppimiselle. Oppimisympäristön suunnittelu onkin kasvattajan tärkeä tehtävä. Kasvattajalla tulee olla tietoa lapsen osaamisista ja kiinnostuksen kohteista sekä siitä, mitä ja miten lapsi ajattelee ja jäsentää itsensä maailmassa. Kasvattajan on tärkeä tunnistaa lapsen kehitys- ja kypsyystaso ja kohdata tältä pohjalta lapsen oppimistarpeet. Ympäristö, joka houkuttelee toimintaan, herättää uteliaisuutta ja kutsuu kokeilemaan sitä. Hyvä ja monipuolinen ympäristö antaa myös lapsen itse vaikuttaa omaan oppimiseensa. Hyvä oppimisympäristö myös muuttuu eri teemojen ja oppijoiden mukaan. Teematyöskentelyssä aiheet näkyvät oppimisympäristössä esimerkiksi toiminnan dokumentointina, keskeneräisinä ja valmiina töinä, havaintomateriaalina, tutkimusvälineinä ja kirjoina. Hyvä oppimisympäristö mahdollistaa lisäksi tutustumisen asioihin ja ilmiöihin näiden luonnollisessa olinpaikassa. Lapset voivat olla rauhassa mukana, tarkkailla, saada kokemuksia ja mielikuvia kaikkia aisteja käyttäen. Monipuolinen kokeminen yhdistää useat eri tavat oppia ja kiinnittää lasten oppimat asiat maailmaan ja elämään. (Hakkola & Virsu 2000, 17.)

Teematyöskentely tukee lapsen kokonaisvaltaista oppimista ja se rakentuu aina jo opitun asian tai jo opittujen asioiden päälle. Teematyöskentely on tutkivaa oppimista ja siinä tarvitaan tarkkoja silmiä, taitavia sormia, tunteita, kaikkia aisteja sekä ajattelusta ja pohtimisesta kiinnostuneita aivoja. Lisäksi siinä tarvitaan esimerkiksi kuuntelemisen taitoja, kielellisiä taitoja, yhdessä tekemisen taitoja ja taitoa yhdistää uutta ja aiemmin opittua. Teematyöskentelyn kuluessa opitaan lisäksi ottamaan vastuuta, tuntemaan toisia, auttamaan ja ottamaan apua vastaan sekä tuntemaan läheisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Oppiminen ja tieto yhdistyvät maailmaan ja sen ihmisiin, elämisen taidoiksi. (Hakkola & Virsu 2000, 58.)

Teematyöskentelyä aloittaessa on tärkeää, että lapset saavat olla mukana teeman valinnassa. Teeman aiheen tulee olla innostava ja teeman kiinnostuksen on levittävä lapsiin, ennen kuin teeman parissa työskentely aloitetaan. Kasvattajien on myös itse oltava kiinnostuneita ja innostuneita teemasta. Kasvattajien tulee lisäksi miettiä teeman käyttökelpoisuus ja sitä, että, teematyöskentelyyn sisältyvät prosessit antavat

mahdollisuuden valituille asioille kasvaa. Hyvä teema tukee lasten omaan havainnointiin ja tarkkailuun pohjautuvaa oppimista. (Hakkola & Virsu 2000, 61.)

Teematyöskentelyä ja teemaa suunniteltaessa tulee huomioida aika ja ajan käyttö, koska ajatteluun tarvitaan aikaa. Lasten omille pohdinnoille ja johtopäätöksille tuleekin varata riittävästi aikaa. Kasvattajan tulee olla sensitiivinen ja ammattitaitoinen antaakseen lasten omien ideoiden ja huomioiden viedä prosesseja ja teematyöskentelyä eteenpäin. Oppiminen alkaa aina lasten ihmettelystä, heidän kysymyksistään ja tiedonjanosta, mutta etenee vuorovaikutuksessa toisten lasten, aikuisten ja ympäristön kanssa. Oppimisprosessi linkittyy aikaisempiin kokemuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä erilaisiin tapoihin kokea ja nähdä. Joidenkin asioiden merkityksen oivaltaminen ja löytäminen vaatii oman aikansa. (Hakkola & Virsu 2000, 64.) Teematyöskentely on hyvä väline oppimaan oppimisessa. Lähtökohtana on, että laajennetaan sitä, mitä lapsi jo osaa, tietää ja hallitsee. Jokaiselle tärkeitä asioita ovat myös ilo, toisen kanssa yhdessä toimiminen ja onnistumiset kokemukset. (Hakkola & Virsu 2000, 70.)

7 DINOSAURUS-PROJEKTIN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön aihetta valitessamme meille oli alusta asti selvää, että teemme toiminnallisen opinnäytetyön varhaiskasvatuksessa. Olemme molemmat työskennelleet varhaiskasvatuksen parissa jo pitkään ja nautimme lasten kanssa työskentelystä. Työ lasten kanssa on antoisaa, innostavaa ja opettavaista. Haluamme jatkossakin kehittää työssämme omaa ammattitaitoamme sekä myös lasten oppimista ja kehittymistä.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön valitsimme työskentelytavaksi projektityöskentelyn, joka toteutetaan päiväkodissa. Varhaiskasvatuksessa eräänä työskentelytapana ja toimintamuotona voidaan käyttää projektityöskentelyä. Projektityöskentelylle on tällöin luonteenomaista, että projekti käynnistyy lasten kiinnostuksen kohteista. Lasten ajatukset, ideat ja tarpeet otimmekin huomioon suunnittelussa ja toteutuksessa projektin edetessä. Projektin aihetta ja teemaa pyrimme käsittelemään useista eri näkökulmista, elämyksellisesti sekä lapsia innostavasti.

Valitsimme pedagogisen dokumentoinnin aiheeksemme, koska se on olennainen osa ja keskeinen työmenetelmä varhaiskasvatuksen arjessa. Halusimme perehtyä syvemmin asiaan ja nähdä, miten pedagoginen dokumentointi näkyy ja toteutuu projektissamme sekä jo päiväkodin toiminnassa. Toteutimme projektimme eräässä kunnallisessa päiväkodissa Pohjois-Pohjanmaalla. Päiväkodissa toimii seitsemän eri ikäisille lapsille suunnattua lapsiryhmää. Päiväkodissa toimitaan pienryhmittäin ja toimintaa porrastaen. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pienryhmät ruokailevat ja ulkoilevat eri aikaan. Näin saadaan toimintaa turvallisemmaksi, lapsilähtöisemmäksi ja rauhallisemmaksi. Jokainen lapsi tulee näin myös paremmin nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. Hyvän varhaiskasvatuksen tunnusmerkki on pieni ja mielellään pysyvä ryhmä sekä myös ammattitaitoinen ja lapseen sitoutunut kasvattaja (Sinkkonen 2018, 73).

Projektimme alussa otimme aluksi yhteyttä päiväkodin johtajaan puhelimitse ja kysyimme mahdollisuutta toteuttaa projektia kyseisessä päiväkodissa. Päiväkoti ottikin meidät mielellään vastaan ja sovimme ensimmäisen yhteistyöpalaverin. Palaverissa oli mukana meidän lisäksi ohjaava opettaja, työelämäohjaaja sekä varhaiskasvatuksen opettaja ryhmästä, mihin projekti toteutettiin. Palaverissa kävimme läpi projektin tarkoitusta ja tavoitteita sekä aikatauluja tulevalle projektille.

Projektin toteutimme 12 lapsen pienryhmässä, jossa lapset olivat iältään 3-5 vuotiaita. Tyttöjä oli 4 ja poikia 8. Tässä pienryhmässä työskentelee kaksi kasvatusvastuussa olevaa aikuista, varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. Lapsiryhmän keskinäinen dynamiikka oli muodostunut melko hyväksi ja lasten väliset vuorovaikutussuhteet olivat muotoutuneet luonteviksi, koska ryhmä oli toiminut yhdessä jo reilun puolen vuoden ajan. Jokainen ryhmän lapsi tunsivat itsensä hyväksytyksi ja ryhmään kuuluvaksi. Lisäksi kaikki lapset olivat pääsääntöisesti kavereita keskenään ja leikit yleensä sujivat huolimatta siitä, kuka oli leikkikaverina.

Dinosaurus-projektia työstimme päiväkodilla lapsiryhmän tiloista löytyvällä ilmoitustaululla. Tästä ilmoitustaulusta muodostui projektiseinä, joka muuttui jokaisen toteutuskerran jälkeen erilaiseksi. Projektiseinältä oli helppo seurata Dinosaurus-projektimme etenemistä. Lapset saivat myös olla mukana seinän kokoamisessa.

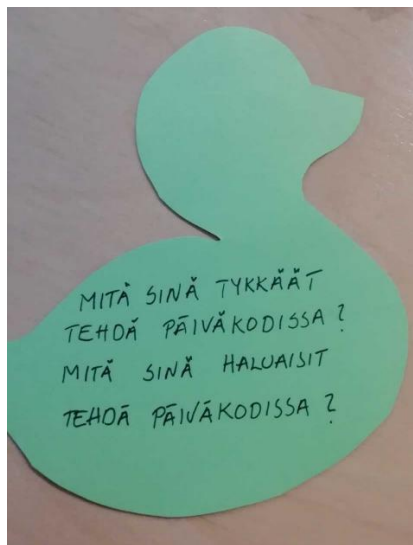
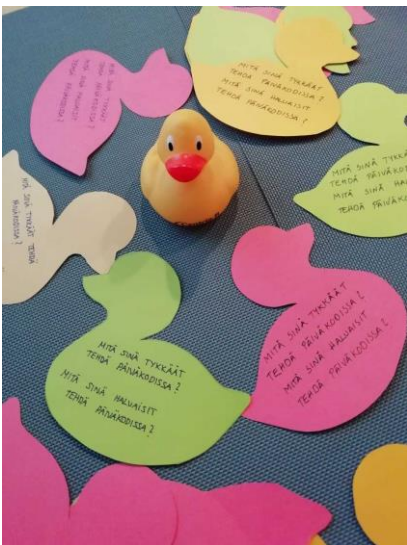
7.1 Projektin tavoitteet ja tarkoitus

Projektimme tarkoituksena oli tutkia pedagogisen dokumentoinnin merkitystä lapsen varhaiskasvatuspolulla sekä sitä, miten pedagogisen dokumentoinnin avulla tehdään lapsen oppimista näkyväksi. Halusimme myös havainnoida ja selvittää, mitä lapset jo osaavat ja mitä eivät.

Projektissa tavoitteena oli huomioida lapsilähtöisyyden ja lapsen osallisuuden näkyminen ja toteutuminen varhaiskasvatussuunnitelman viiden oppimisen alueen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiset oppimisen alueet ovat: 1) kielten rikas maailma, 2) ilmaisun monet muodot, 3) minä ja meidän yhteisömme, 4) tutkin ja toimin ympäristössäni ja 5) kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus 2018, 40.) Dinosaurus-projektin tavoitteena oli vahvistaa lasten kielellisiä taitoja ja valmiuksia. Nämä asiat nousivat vahvasti esille myös lapsiryhmän tarpeista. Projektissa tavoitteena oli tukea sanallisen, kuvallisen, kehollisen ja musiikillisen ilmaisun kehittymistä sekä sosiaalisten taitojen ja suhteiden harjoittamista. Nämä edellä luetellut asiat kuuluvat oppimisen alueeseen Ilmaisun monet muodot. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alueeseen liittyen harjoittelimme lasten kanssa eri lähiympäristöissä toimimista ja tutustuimme esimerkiksi historiallisiin asioihin, muinaisiin eläimiin ja muinaisten eläinten elinympäristöön. Ympäristökasvatusta ja lasten luontosuhdetta halusimme vahvistaa projektin myötä sekä huomioida siinä lasten ideat ja ajatukset. Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen aluetta huomioimme lasten tarpeiden mukaisesti innostaen lapsia kokemaan liikunnan iloa sekä liikkumaan eri tavoin ja monipuolisesti projektin aikana.

7.2 Projektin aloitus

Ennen projektimme aloittamista kirjoitimme kirjeen päiväkotiin ryhmän lapsille (LIITE 1). Kirjeen avulla halusimme selvittää ryhmän lasten ajatuksia siitä, mitä lapset tekevät mielellään ja mitä he haluaisivat tehdä päiväkodissa. Kirjeen mukana laitoimme lapsille ankan muotoisia papereita (KUVA 1 ja KUVA 2), joihin he vanhempien kanssa saivat vastata kysymyksiin. Kysymykset olivat: Mitä sinä tykkäät tehdä päiväkodissa? ja Mitä sinä haluaisit tehdä päiväkodissa? Lisäksi kirjeen mukana lähti lapsille Centria-muoviankka (KUVA 3). Kirjeessä oli piirretyt kuvat meistä, koska halusimme, että tulisimme lapsille jo heti alussa jollain lailla tutuiksi.

KUVA 1. Ankanmuotoiset laput KUVA 2. Kysymykset ankassa KUVA 3. Centria-ankka

Vastauksia ankkapapereilla palautui meille kahdeksan kappaletta kahdestatoista mahdollisesta vastauksesta. Mielestämme saimme hyvin suuntaa lasten toiveista ja ajatuksista siihen, mitä voisimme yhdessä lasten kanssa touhuta. Vastauksia olivat esimerkiksi:

- Tykkään leikkiä dinoilla.
- Leikkiä dinoilla.
- Leikkiä ja juosta jumppasalissa, dinojumbppaa.
- Pehmolelujumbppaa.
- Minä tykkään leikkiä jumppatalilta.
- Minä tykkään hamahelmillä.
- Ryömiä tunnelissa.
- Rakentaa legoilla.

Vastausten perusteella teimme jo alustavaa suunnitelmaa projektillemme ja mietimme projektiimme dinosaurus-teemaa. Halusimme kuitenkin vielä tarkempaa tietoa lasten mielenkiinnon kohteista ja päätimme tehdä lapsille yksilöhaastattelun tuumaustauon merkeissä. Tässä vaiheessa lähestyimme vanhempia kirjeellä (LIITE 2), jossa kerroimme Dinosaurus-projektistamme. Kirjeen annoimme jokaiselle perheelle henkilökohtaisesti ja samalla kerroimme projektista ja esittelimme tulevaa projektiseinää (KUVA 4).

KUVA 4. Projektiseinä aloituskirjeen jälkeen

7.3 Tuumaustauko

Tuumaustauoiksi voidaan nimittää keskusteluja, joissa selvitetään lapsen näkemyksiä asioista, mitä hän osaa ja mitä hän oppii sekä saadaan ideoita tulevaan toimintaan. Nämä pedagogiset keskustelut, joihin

sisältyy lasten kanssa pysähtymistä heidän omien dokumenttiansa äärelle, ovat merkittävä ja tärkeä osa varhaiskasvatustoimintaa pedagogisen dokumentoinnin lisäksi. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 93.) Tuumaustauon avulla teimme reflektointia lasten kanssa yksilöllisesti ja suunnitelmallisesti ja tähän käytimme valmista lomaketta (LIITE 3).

Haastattelusta saatujen vastausten avulla lasten erilaiset persoonallisuuden piirteet, yksilölliset ominaisuudet, temperamentit ja kielelliset valmiudet tulivat selvästi esille. Osa lapsista kertoi avoimesti kysymyksiin vastauksia ja toisilta lapsilta tuli vähemmän asiaa ja jopa vastauksia ”en tiä”, ”en tiedä”. Keskittyminen dialogiin aikuisen kanssa onnistui toisilta luontevasti ja asioiden kertominen oli helppoa. Toisille lapsille vastaaminen oli haasteellista ja keskittymiskyky itse asiaan ei täysin riittänyt.

Vastausten perusteella leikkiminen on hyvin mieluista ja tärkeää tekemistä lapsille. Leikin avulla lapsi jäsentää ja hahmottaa ympärillään tapahtuvia asioita ja ympäröivää maailmaa. Leikki auttaa lasta luomaan sosiaalisia suhteita toisten ihmisten kanssa sekä rakentaa lapsen minäkuvaa ja käsitystä muista ihmisistä. Vuorovaikutussuhteiden avulla luodaan myös perustaa ajattelun ja kielen kehittymiselle. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden onkin tärkeä osallistua lasten leikkeihin ja havainnoida niitä. Näin he saavat tietoa lapsesta ja lapsen ajatusmaailmasta. (Opetushallitus 2018.)

Vastauksista selvisi myös, että palapelit ja erilaiset lautapelit kiinnostavat lapsia päiväkotipäivän aikana. Palapelien tekeminen ja lautapelien pelaaminen harjaannuttaa lasten keskittymiskykyä, silmä-käsikoordinaatioita ja myös pettymysten sietokykyä. Vastausten perusteella lasten mielestä mukavinta tekemistä päiväkodissa on myös satujen kuunteleminen ja leikit jumppasalissa. Mikä oli mukavinta päiväkodissa kysymykseen, yllättävä ja hauska vastaus oli syöminen. Tämä vastaus kertookin, että ruoka ja ruokailutilanteet ovat lapsille merkityksellisiä hetkiä päivän aikana. Ruokailuhetkien aikana lapsille myös oppivat hyviä ruokailu- ja käytöstapoja. Lisäksi lapsille voidaan antaa yksilöllisempää huomiota keskustelemalla lasten kanssa. Näiden keskusteluiden avulla kasvattaja saa tietoa lasten ajatusmaailmasta ja myös ideoita toiminnan suunnitteluun.

Lapset pitävät myös päiväkodin lähimetsässä ja metsässä olevalla sillalla leikkimisestä. Metsässä lapset haluavat leikkiä kavereiden kanssa ja tutkia metsästä löytyviä asioita. Päiväkotipäivän aikana lapset leikkivät usein dinosaurisleikkejä. Lisäksi päiväkodista löytyy isoja ja pieniä dinosaurisleluja, ja ne ovat lapsille mieluisia leluja. Tuumaustaukovastausten perusteella ajatus dinosaurusteemasta vahvistui. Eräs

lapsi vastasi, että ei ole mukava leikkiä dinoilla, koska ”en tiää niiden nimiä”. Tästä vastauksesta saimme mekin idean, että projektin aikana tutustumme dinosauruksiin ja dinosaurusten nimiin muun muassa kirjoja hyödyntämällä.

Lasten haastattelusta selvisi, että melko pienetkin lapset osaavat jo kertoa, jos heitä kiusataan. Useamman lapsen vastauksista tuli myös ilmi, että kiusaaminen on heidän mielestään tönimistä tai lyömistä ja se käy kipeää tai häiritsee leikkimistä ja leikkiä. He kertoivat, että päiväkodissa ei ole mukavaa olla, kun kiusataan. Halusimme projektin avulla puuttua mahdolliseen kiusaamiseen lasten sosiaalisia taitoja vahvistamalla sekä huolehtia fyysisestä, henkisestä ja emotionaalista turvallisuudesta aikuisten läsnäololla, ohjatulla toiminnalla, säännöillä ja niiden noudattamisella.

Kiusaaminen voi tarkoittaa eri ihmisille erilaisia asioita, ja siksi kiusaamista ei ole kovin helppo määrittellä. Kiusaamista voidaan luokitella fyysiseen, psyykkiseen, verbaaliseen eli sanalliseen kiusaamiseen. (Repo 2015, 80.) Varhaiskasvatuksessa esiintyvät kiusaamisen muodot ovat fyysinen kiusaaminen, sanallinen kiusaaminen ja psyykinen kiusaaminen (Kirves & Stoor-Grenner, 18-19). Varhaiskasvatustilaisilla lapsilla esiintyy eniten kiusaamista ja kielteistä käyttäytymistä vapaan leikin aikana ilman ohjausta (Kirves & Stoor-Grenner, 21). Aikuisen rooli on puuttua kiusaamiseen ja ennaltaehkäistä sitä. Kasvattajan tuleekin kiinnittää huomio lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Ryhmässä esiintyvään kiusaamiseen puuttuminen edistää omalta osaltaan lasten mielenterveyttä. Projektin aikana edistimme lasten mielenterveyttä olemalla kiinnostuneita lapsista ja heidän asioistaan, keskusteluilla lasten kanssa, olemalla aidosti läsnä lapsille, lasten kunnioittavalla kohtaamisella sekä luomalla ryhmään hyväksyvän ilmapiirin. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää tiedostaa mielenterveyttä vahvistavat toiminnot ja työtavat. Varhaiskasvatuksessa monimuotoinen mielenterveyden edistäminen voidaan toteuttaa muun muassa tunnetaitoja vahvistamalla, ryhmäytymisen tukemisella ja varhaiskasvatustyöympäristön muokkaamisella mielenterveyttä edistäväksi. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukala 2016, 13.)

Ryhmätuumaustaukoja pidimme yhdessä lasten kanssa kolme eri kertaa. Kokoonnuimme koko ryhmän kanssa projektiseinän eteen ja tarkastelimme siihen mennessä projektissa tehtyjä asioita, tuotoksia ja kuvia. Projektista otettujen kuvien avulla lasten oli helppo palata menneisiin projektin toteutuskertoihin. Ryhmätuumaustaukojen avulla halusimme palauttaa lasten mieliin jo tehdyt asiat ja samalla huomioimme lasten ajatuksia ja ideoita. Lapset kertoivat mielellään, mitä olivat tehneet ja mitä haluaisivat vielä tehdä. Lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet huomioitiin tulevassa toiminnassa.

Tuumaustaukoja voidaan pitää myös varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken. Tiimipalaverin aikana voidaan käydä läpi mennyttä toimintaa ja arvioida sitä sekä suunnitella tulevaa toimintaa. Varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen keskeisessä roolissa on henkilökunnan tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi. Arviointia voidaan tehdä esimerkiksi henkilöstön vuorovaikutuksesta lasten kanssa, pedagogisista työtavoista, toiminnan sisällöstä, oppimisympäristöistä tai ryhmässä vallitsevasta ilmapiiristä. (Opetushallitus 2018, 61.)

7.4 Tuumaustaukojen arviointi

Päiväkodissa on mukavinta pikkudinoilla leikkiminen. (poika 4v)
Minusta tulee isona dino. (poika 4v)

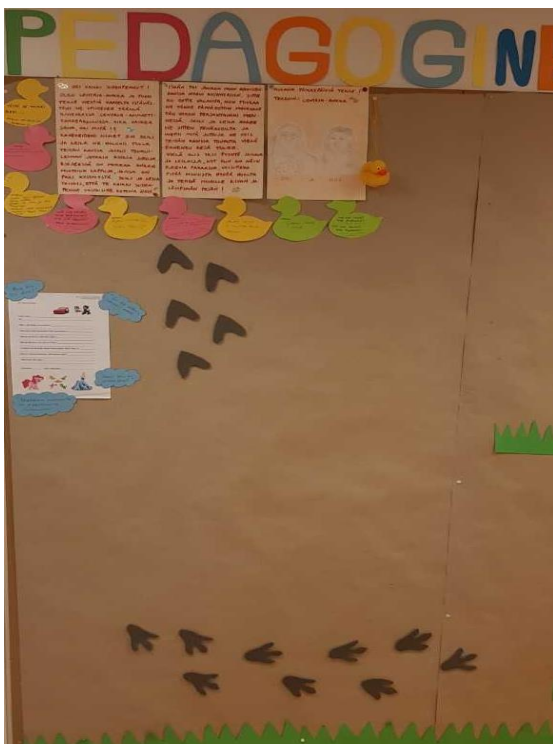
Pidimme projektin aikana useita kahdenkeskisiä tuumaustaukoja ja arviointikeskusteluja, joiden aikana pohdimme omaa oppimistamme ja projektin kehittämiskohteita. Dokumentoimme omaa työskentelyämme säännöllisesti aina jokaisen toteutuskerran jälkeen. Lisäksi arvioimme, miten jokainen toteutuskerta oli onnistunut sekä itse pedagogiikka toiminnassa toteutunut. Arvioinnin ja havainnoinnin pohjalta suunnittelimme tulevia toteutuskertoja. Dokumentoimme projektia päiväkirjamaisesti sekä myös täytimme havaintojamme ja pohdintaamme erilliseen vihkoon. Kahdenkeskisten tuumaustaukojemme aikana arvioimme myös toteutunutta toimintaa suhteessa tavoitteisiin. Mielestämme onnistuimme tavoitteiden saavuttamisessa hyvin. Toiminnassa pystyimme toteuttamaan lasten kiinnostuksen kohteita ja tarpeita.

Jokaisen koko ryhmän kanssa pidetyn tuumaustauon jälkeen huomasimme, että lasten oli paljon helpompaa kertoa omia mielipiteitään meille. Tämä johtui osin siitä, että jokaisen toteutuskerran jälkeen lapset tulivat myös meille tutuimmiksi. Lapset myös muistivat paremmin, mitä oli tehty, koska heillä oli muistinsa tukena projektiseinällä näkyviä kuvia sekä muuta materiaalia. Lapset osallistuivat tuumaustaukokeskusteluihin luontevasti, ja he osasivat kertoa esimerkiksi, miten olivat tehneet askarteluja tai mitä leikkejä dinosaurushuoneessa oli leikitty.

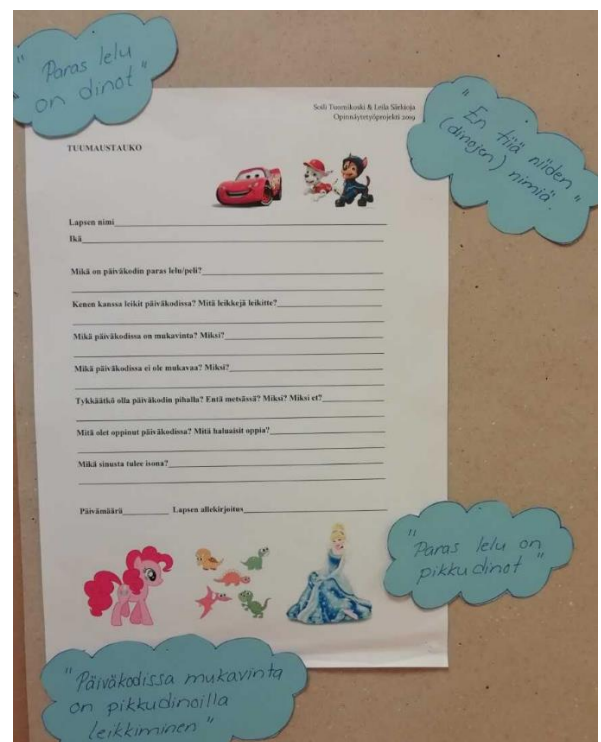
Tuumaustaukoja pidimme myös yksilöllisesti kaikille lapsille vuorollaan (KUVA 6). Havaitimme, että lapsen kanssa kahden kesken jutteluhetket olivat vielä rennompia ja lapset uskaltivat kertoa omia toiveitaan ja ajatuksiaan vielä enemmän kuin koko ryhmän ollessa paikalla. Saimme selville myös

monia asioita lapsiryhmän arjen toiminnoista, kuten esimerkiksi ulkoilusta ja ruokailuista. Lapset rohkaistuivat myös kertomaan, jos heitä on kiusattu päiväkotipäivien aikana.

Mielestämme on erittäin tärkeää, että ryhmässä tuumaustaukoja pidetään säännöllisesti sekä koko ryhmälle että jokaiselle lapselle myös yksilöllisesti. Näin voidaan huomioida jokainen ryhmän lapsi vuorollaan ja saada myös ujojen sekä hiljaisten lasten mielipiteet esiin. Kasvattajan tulee myös olla sensitiivinen, helposti lähestyttävä ja turvallinen aikuinen. Kasvattajien keskinäiset tuumaustauot ja arviointikeskustelu ovat tärkeitä toiminnan suunnittelulle, arvioinnille, totuttamiselle ja kehittämiselle ja näille on löydyttävä aikaa kiireisen arjen keskellä. Lisäksi kasvattajan on muistettava oman työnsä reflektointi.

KUVA 5. Projektiseinä tuumaustaukojen jälkeen

KUVA 6. Tuumaustaukolomake

8 DINOSAURUS-PROJEKTI

Dinosaurus-projektimme koostui kahdeksasta eri toteutuskerrasta. Koko projektin teema sekä ensimmäinen toteutuskerta pohjautui lapsille tekemämme kyselyn vastauksiin. Projekti eteni lapsilähtöisesti ja aina kyseiseltä toteutuskerralta lapsilta saatujen ideoiden mukaisesti. Projektin päätyttyä keräsimme palautetta lapsilta ja vanhemmilta palautekyselylomakkeen avulla. Lisäksi saimme palautetta myös työelämäohjaajalta projektimme toteuttamisesta.

8.1 Projektin ensimmäinen toteutuskerta

Päätimme käyttää Dinosaurus-projektin ensimmäisellä toteutuskerralla uutta musiikkiboksi-työmenetelmää, jossa hyödynnetään musiikin avulla lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemista. Musiikkiboksin avulla halusimme lisäksi tuottaa lapsille musiikillisia elämyksiä. Musiikkiboksi sisältää lauluihin liittyviä kuvia ja tukiviittomat (KUVA 7 ja KUVA 8), laululeikkejä, rytmisoittimia ja loruja (KUVA 9). Jokaisessa musiikkiboksissa on yksi laulu, jonka ympärille on koottu eri välineillä ja materiaaleilla toimintakokonaisuus, jota voidaan käyttää ja hyödyntää eri ikäisten lasten kanssa.

KUVA 7. Kuvia laulusta Viisi Isoa Dinoa

KUVA 8. Tukiviittomakuvia

Ryhmässä, jossa projektin toteutimme, käy säännöllisesti varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja hän on osa lapsiryhmän varhaiskasvatuksen arkea. Halusimme hyödyntää tätä mahdollisuutta, että voisimme vielä tarkemmin saada havaintoja lapsiryhmästä olemalla itse enemmän tarkkailijan roolissa varhaiskas-

vatuksen erityisopettajan vetäessä toiminnan. Musiikkiboksi työmenetelmänä on tämän projektialueemme varhaiskasvatuksen erityisopettajille tuttu, koska sen ovat kehittäneet alueen sosionomiopiskelijat Maria Herranen, Reija Sandholm ja Leila Särkioja. Tämä musiikkiboksitoiminta kuvattiin ja siitä teimme havaintoja ja analyysia tulevia toimintakertoja varten.

Käyttämässämme musiikkiboksissa oli tunto-, näkö- ja kuuloaisteja stimuloivia dinosaurusaiheisia leluja, esimerkiksi pehmoleluja (KUVA 10), muovisia dinosauruksia, limadinosauruksia, savimunia, joiden sisällä oli dinosaurus (KUVA 28), äänileluja, sadesoittimia, kapuloita ja rytmimunia. Musiikkiboksin tavoitteena on kaikkien lasten osallistuminen ja osallistaminen omien taitojensa ja kykyjensä mukaisesti toimintaan. Toimintahetkellä pyrimme kielen kehityksen tukemiseen ja sensitiivisyyteen lapsen aloitteille. Aikuisten läsnäololla pyrimme luomaan kaikille avoimen ja turvallisen ilmapiirin. Tämän ryhmän lasten tarpeisiin vastaavat laulun sanat olivat kuvitettuna ja viitottuna. Kuvien ja viittomien avulla halusimme tukea kielen ymmärtämisen taitoja ja vahvistaa sitä, että asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Musiikkiboksin avulla pystyimme tarjoamaan lapsille kielellisesti, toiminnallisesti ja visuaalisesti virikkeellisen ympäristön. Musiikkiboksin avulla voidaan käsitellä myös matemaattisia käsitteitä, esimerkiksi lukuja ja laskemista.

KUVA 9. Loruja musiikkiboksista

KUVA 10. Dinosaurusleluja musiikkiboksista

Tähän musiikkiboksiin valitsimme lauluksi ”Viisi isoa dinoa” (LIITE 4), joka on muunnos laulusta Viisi pientä ankkaa. Dinosaurus-teeman mukaista valmista laulua ei löytynyt, joten päätimme toteuttaa laulun

vaihtamalla sanat useimmille lapsille tuttuun lauluun. Halusimme ottaa lauluun teemaksi isot dinosaurukset, koska isoimmat dinosaurukset olivat suurimpia koskaan maalla eläneitä eläimiä. Lisäksi tämän laululeikin ”Viisi isoa dinoa” avulla halusimme leikinomaisella tavalla tukea matemaattisista ajattelua.

KUVA 11. Projektiseinä ensimmäisen toteutuskerran jälkeen

8.2 Toteutuskerran arviointi

Oli kiva leikkiä uusilla dinoilla. (poika 4v)

Lasten toiminnasta musiikkiboksin aikana teimme seuraavanlaisia havaintoja. Lapset rauhoittuivat hyvin kuuntelemaan dinosaurustarinaa ja he pitivät kovasti erilaisista dinosauruksista. Dinosaurustarina

pohjautui lauluun Viisi isoa dinosaurusta. Lapsilta tuli välikommentteja dinosauruksista, väreistä ja lajeista, esimerkiksi ”Meillä ei ole tällöistä dinoa yhtään”, ”Mää en oo koskaan leikkinyt niillä” ja ”Oli mukava leikkiä uusilla dinoilla”. Lapset olivat innoissaan leikin roolien jaossa ja halusivat olla esimerkiksi isosisko-dino tai veli-dino ja eläytyivät innokkaasti lauluun. Laululeikki ei mennyt ”käsikirjoituksen” mukaisesti, mutta lapset olivat kuitenkin hyvin leikissä mukana.

Toiminnan aikana yksi lapsista piti järjestystä yllä ja ohjasi muita lapsia toimimaan ohjeiden mukaisesti, jotta esimerkiksi dinosauruksien lukumäärä pysyi koko ajan oikeana. Huomasimme, että normaalisti prinsessaleikkejä leikkivät tytöt innostuivat myös leikkimään dinosauruksilla. Havaitimme myös, että lapset olivat tarkkoja sääntöjen noudattamisesta laulussa ja leikissä. Mammutiloruun lapset osallistuivat hyvin ja kuuntelivat tarkkaavaisesti. He olivat aktiivisesti mukana lorun leikissä ja liikkeissä.

Pohdimme, että tämän ryhmän lapset nauttivat selvästi toiminnallisista laululeikeistä. Kyseinen lapsiryhmä tarvitsee siis liikettä ja toimintaa. Dinomusiikkiboksin kokonaisuus oli monipuolinen ja lasten kiinnostus säilyi koko toiminnan ajan. Vilkasta ja eläväistä ryhmää ohjattaessa aikuisen rauhallisuus ja sensitiivisyys on erittäin tärkeää. Havaitimme, että motorisissa taidoissa ja kielellisissä valmiuksissa oli eroavaisuuksia, esimerkiksi äänneitä puuttui osalla lapsista. Osalle lapsista tarvitaan myös karkeamotoristen taitojen vahvistamista havaintojemme perusteella. Lisäksi keskittymiskykyä ja sosiaalisia taitoja on hyvä harjoitella.

Seuraavalle kerralle saimmekin hyviä ideoita ja ajatuksia musiikkiboksin toiminnan havainnoista. Lapsiryhmän omat leikit ja askartelut antoivat myös lisäideoita projektiin. Lapset olivat leikkineet dinosauruleluilla ja olivat myös itse eläytyneet dinosaurusten rooliin sekä askarrelleet erilaisia eläinnaamareita. Tästä kehitelimme ajatusta, että askartelemme lasten kanssa dinosaurusnaamarit ja pidämme liikunnallisen dinosaurusjumpan päiväkodin jumppasalissa.

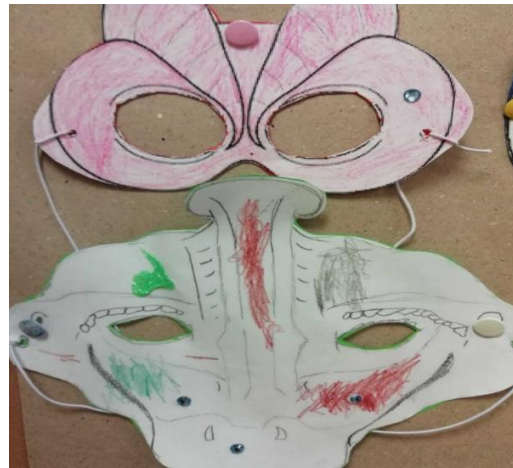
8.3 Projektin toinen toteutuskerta

Dinosaurusnaamareita (KUVA 12 ja KUVA 13) lapset saivat tehdä hoitopäivän aikana aina sopivan hetken tullen. Lapset saivat valita muutamasta eri dinosauruslajista itselleen mieluisimman naamarivaihtoehdon ja värittää sekä koristella sen kimalleliimalla ja tarroilla. Lapset olivat erittäin innostuneita ja nauttivat naamareiden tekemisestä. Osa jaksoikin keskittyä hyvin ja värittää tarkasti ja osa lapsista käytti

vähemmän aikaa, mutta kaikki lapset jaksoivat toiveemme mukaisesti keskittyä askarteluun. Naamareista tuli hyvin yksilöllisiä, esimerkiksi vaaleanpunainen dinosauruskimallidinosaurus tai kimalledinosaurus. Naamareiden tekemisessä huomioitiin myös lasten yksilölliset tarpeet. Eräs lapsista ei halunnut valmisvaihtoehtoista mitään ja hänelle etsittiin mieluinen dinosauruskimallidinosaurus. Pidämmekin tärkeänä, että lasta ja hänen mielipiteitään kuunnellaan, kunnioitetaan ja otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutuksessa.

KUVA 12. Dinosaurusnaamari

KUVA 13. Dinosaurusnaamareita

KUVA 14. Projektiseinä toisen toteutuskerran jälkeen

8.4 Toteutuskerran arviointi

Tällä on timanttisilmät. (Tyttö 4v)

Lasten tehdessä dinosaurusnaamareita havaitsimme, että hienomotoriikassa ja liikkeiden sujuvuudessa joillakin lapsilla oli vaikeuksia, esimerkiksi oikea kynäote uupui ja keskittymiskyky ei riittänyt pitkäjänteiseen työskentelyyn. Näiden taitojen kehittämiseen jätimme ryhmään kaksi askartelumallia, kynätehtäviä ja värityskuvia. Lapset pitivät naamareiden tekemisestä paljon ja tekeminen innosti myös toisen pienryhmän lapsia askarteluihin mukaan. Annoimme askartelumallin monistettavaksi toisen pienryhmän varhaiskasvatuksen opettajalle.

Motoriset perustaidot kuuluvat opittuihin taitoihin. Havaintomotorisilla taidoilla on lapsen motoristen perustaitojen kehittämisessä suuri merkitys. Lapsi oppii harjoittelun myötä käyttämään saamiensa aistitietoja hyödyksi aikaansaadakseen liikkeen. Lapsen olisi hyvä oppia motoriset perustaidot ennen kouluikää. Motoriset perustaidot ovat leikin, arjen taitojen sekä erilaisten lajitaitojen pohjana. (Innostun liikkumaan 2019, 7.)

8.5 Projektin kolmas toteutuskerta

Kolmannen toteutuskerran suunnittelimme pidettäväksi päiväkodin jumppasalissa ja halusimme hyödyntää monipuolisesti koko tilan. Halusimme toiminnasta liikunnallisen ja lapsia innostavan kokonaisuuden. Päätimme toteuttaa tämän liikunnallisen kerran dinosaurusjumpan avulla. Dinosaurusjumpan tavoitteena oli kehittää lasten toimimista kielellisten ohjeiden mukaan sekä lasten motorista kehonhallintaa. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa lasten kielellisiä valmiuksia, puheen tuottamista ja sosiaalisia taitoja.

Toimintatuokiomme alkoi ryhmätiloissa siksi, että lapset saivat laittaa aikaisemmin askartelemansa dinosaurusnaamarit päähänsä. Sen jälkeen menimme mammuttikävelyllä jumppasaliin. Ensimmäisenä pysähdyimme jumppasalin ovelle ja annoimme ohjeet siitä, miten jumppasalissa toimitaan. Aluksi lapset menivät seisomaan lattialla olevan teippiviivan päälle. Lapsille huudettiin että, ”tulkaa dinot kotiin” ja lapset kysyivät ”millä tavalla”. Kerroimme heille eri tapoja, millä tavalla liikkua salissa puolelta toiselle, esimerkiksi lentoliskon siivin, dinosauruksen jättiaskelin, varpaillaan, rapukävelyllä ja loikkimalla kuin dinosaurukset.

Seuraavaksi leikimme hippaleikkiä Kuka pelkää dinosaurusta. Hipassa kaikki osallistujat kahta lukuun ottamatta seisoivat lattiaan merkityllä viivalla. Kaksi hippaa jäivät keskelle ja huusivat, ”kuka pelkää dinoa”. Huudon jälkeen muut osallistujat pyrkivät juoksemaan nopeasti hippojen ohitse toiselle puolella salia. Jos hippa saa kiinni, kiinniotettu muuttuu myös dinosaurushipaksi. Tässä leikissä joidenkin lasten kohdalla oli havaittavissa pientä jännittämistä, joten jäimmekin miettimään, oliko leikki liian jännittävä. Päädyimme kuitenkin siihen, että leikki oli useammalle lapselle uusi ja outo, joten jännitys johtui todennäköisesti siitä.

Hippaleikin jälkeen jatkoimme ”Dino suujumppatarinalla” (LIITE 5). Tarina löytyy hyvinkääläisen puheterapeutin Taina Olkinuoran julkaisemasta blogista. (Olkinuora 2019.) Halusimme tarinan avulla vahvistaa ja tukea lasten kielellisiä valmiuksia sekä kehontuntemusta ja -hallintaa. Olimme rakentaneet rekvisiitan avulla saliin tarinan mukaisen ympäristön, esimerkiksi dinosauruksen luolan ja vesiputouksen. Kerroimme tarinaa ja samalla toimimme tarinan sanoittamalla tavalla. Lapset saivat olla osallisina tarinassa eläytymällä eläinten rooliin. Lapset olivat touhukkaasti ja tehokkaasti tarinassa mukana ja pitivät silminnähdän siitä.

Seuraavana vuorossa oli musiikkiliikuntaleikki Hevisaurus-musiikkia kuunnellen. Hevisaurus-musiikki oli lasten suosikkimusiikkia ja he pitivät siitä todella paljon. Lapset saivat liikkua ja tanssia haluamallaan tavalla musiikin tahtiin. Musiikin taukojen aikana lapsia ohjeistettiin liikkumaan eri tavoilla, esimerkiksi pitkäkaulaisena dinosauruksena, dinosauruksen jättiläisloikilla ja ryömimällä.

Liikunnallisen leikin jälkeen halusimme luoda rauhallisemman tunnelman loruhetkellä saliin. Loruksi valitsimme projektin teemaan sopivan mammuttiloron (oma materiaalikansio). Loruhetken aluksi lapset istuivat piirissä ja kuuntelivat lorun. Tämän jälkeen loru vielä leikittiin tarinan mukaisesti. Mammuttiloru olikin tähän hetkeen sopivan mittainen ja kiinnostava. Lapset kuuntelivat tarkkaavaisesti sekä rauhoittuivat ja hiljenivät lorun edetessä. Lorun loppusanat valmistelivat rentoutukseen.

Mammutti on raskas ja leveä,
mutta sen uni on taas höyhenenkeveä.
Nytpä se nukkuu, kyljellään makaa.
Villava peitto on omasta takaa
ja unisilmät tähtiä täynnä.

Loppurentoutuksessa musiikkina käytimme Hevisaurus-yhtyeen kappaletta Viimeinen mammutti. Lapset makoilivat patjoilla ja heitä silittelimme Suujumppatarinaan liittyvillä pehmoleluilla, esimerkiksi tiikerillä ja dinosauruksilla. Kaikki lapset nauttivat rauhallisesta musiikista ja silittelystä. Osa lapsista piti

silmiä kiinni ja rentoutumishetkelle asettamamme tavoite saada lapset rauhoittumaan toteutui erinomaisesti.

Lasten kanssa rentoutumistaitojen harjoittelu on tärkeää. Rentoutumis- ja rauhoittumiskeinoja on hyvä harjoitella jo pienestä lapsesta asti. Rentoutushetkessä rauhallinen silytys auttaa lasta olemaan läsnä hetkessä. Rentoutuminen auttaa jännittämiseen, pelottaviin hetkiin, keskittymiseen ja on edistävää tekijä tunnetaitojen kehittämisessä. (Neuvokas perhe 2019.)

KUVA 15. Projektiseinä kolmannen toteutuskerran jälkeen

8.6 Toteutuskerran arviointi

Mulla on 16 hammasta. (poika 3v)

Tää on mun lempilaulu. (tyttö 4v)

Dinosaurusjumpan tavoitteena oli kehittää lasten toimimista sanallisten ohjeiden mukaan. Jumpan avulla halusimme tietoisesti ja tavoitteellisesti ohjata ja kehittää lasten motorisia taitoja, kehon hallintaa sekä monipuolisesti harjoittaa koko kehoa. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa lasten kielellisiä valmiuksia, puheen tuottamista ja sosiaalisia taitoja, koska tässä lapsiryhmässä olevilla lapsilla kielelliset valmiudet, kielenkäyttötaidot sekä vuorovaikutukselliset taidot eroavat toisistaan. Mahdollisiin eroavaisuuksiin voivat vaikuttaa lapsen ikä- ja kehitystaso sekä minkälaisissa kielellisissä ympäristöissä lapsi elää ja kasvaa. Halusimme myös toiminnasta monipuolisen ja lapsia innostavan kokonaisuuden.

Jumpasta tekemiemme havaintojen perusteella huomasimme, että lasten motorisissa taidoissa oli eroja. Osalla lapsista kehonhallinta ja -tuntemus oli heidän ikätasollaan ja osalla ehkä hieman jäljessä. Liikkumistaitojen perusteella havainnoimme, että luonnollinen aktiivisuus on ehkä vähäisempää joillakin lapsilla. Toiminnan aikana pyrimme vaihtelevaan liikunnan intensiteettiä ja kestoa erilaisilla leikeillä ja musiikilla.

Lisäksi meistä oli mukava huomata, että saimme kannustettua ja tuettua lasten vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalisia taitoja jumppahetkellä. Eräs ujo poika osallistui toimintaan paremmin, kun hänellä oli dinosaurusnaamari päässään. Naamarin takaa hänen oli helpompi kertoa omia ajatuksiaan ja mielipiteitään, joita hän tavallisesti ei tuo paljoakaan esille. Halusimme kannustaa kaikkia lapsia liikkumaan iloisella ja myönteisellä asenteella sekä lisätä lasten fyysistä aktiivisuutta monipuolisesti.

Halusimme saada palautetta lapsilta heidän mielteistään tästä dinosaurusjumppa-kokonaisuudesta. Olimme etukäteen valmistaneet yhden dinosaurusnaamarin, johon lapset saivat laittaa valitsemansa hymiötarran, joka parhaiten heidän mielestään kuvasti mennyttä jumppahetkeä. Hymiötarroissa oli monenlaisia eri ilmeitä, kuten hymy, nauru, suru, ilo, sydän, viha ja neutraali. Lapset saivat jokainen vuorollaan ottaa tarran ja liimata sen dinosaurusnaamariin. Lasten antama palaute oli hymiötarrojen mukaan positiivista ja lapset olivat selvästi nauttineet dinosaurusjumppasta.

8.7 Projektin neljäs toteutuskerta

Pidimme koko ryhmän lapsille tuumaustauon ennen askartelutoiminnan alkamista. Kokoonnuimme projektiseinän eteen ja kävimme läpi sekä arvioimme siihen mennessä tekemiämme asioita. Samalla pysyimme kirjaamaan lasten ajatuksia ja ideoita ylös ja näin ollen suunnittelemaan tulevaa toimintaa. Seinällä oli jo kuvia siihen mennessä tapahtuneista asioista. Luimme dinosauruksista kertovaa kirjaa, josta kuului myös eri dinosaurislajien ääniä. Lapset valitsivat omalla vuorollaan äänen, jonka halusivat kuunnella ja tämä oli lapsille hyvin mieluista puuhaa. Tuumaustauon lopuksi ohjeistimme lapsia tulevasta askartelusta.

Askartelun avulla halusimme vahvistaa ja harjoittaa monipuolisesti lasten kädentaitoja. Kuvallisen ilmaisun tavoitteena oli antaa lapsille mahdollisuus nauttia ilolla itse tekemisestä. Tavoitteena oli myös havainnoida lasten tekemiä askarteluja yhdessä, jonka avulla vahvistimme lasten myönteistä minäkuvaa. Askarteluun saimme idean lapsilta. Pääsiäisen aikoihin lapset ehdottivat dinosaurusten munien maalamista ja sitä, että munan sisältä kuoriutuisi dinosaurus. Kehittelimme askartelumallin kertakäyttölautasista, kartongista ja pulloväreistä. Ensimmäiseksi lapsille esiteltiin askarteluvälineet- ja materiaalit sekä askartelumalli. Tämän jälkeen aloitimme itse toiminnan. Tämä askartelutuokio oli jaettu kahdelle päivälle. Ensimmäisenä päivänä lapset saivat maalata munat valitsemillaan väreillä (KUVA 16) ja haluumallaan tavalla. Toisena päivänä he piirsivät ja leikkasivat kartongista dinosaurukset munan sisälle.

KUVA 16. Dinosaurusmunia

KUVA 17. Projektiseinä neljännen toteutuskerran jälkeen

8.8 Toteutuskerran arviointi

On kiva laittaa näitä värejä. (poika 4v)

Maalatuista munista tuli hyvin yksilöllisiä ja hauskan näköisiä. Maalaaminen oli lapsille mieluisaa puuhaa ja jokainen innostui tekemään pitkäkestoisesti ja taitavasti taidetta. Leikkaamisessa jotkut lapset tarvitsivat kovasti kannustamista ja apua. Erään lapsen kanssa käytimme lasten apusaksia, joiden avulla aikuinen leikkaa mukana. Kädentaitojen osalta havaitsimme, että leikkaamista pitääkin vielä harjoitella. Jatko-ohjeistuksessa jätimmekin ideoita kädentaitojen kehittämiseen.

Askartelutuokiolla lapset saivat käyttää ja käyttivät monipuolisesti eri välineitä, kuten esimerkiksi sivelimiä, vaahtomuovitöpöttimiä sekä valitsemiaan pullovärejä mukavan monipuolisesti. Tekeminen oli niin mieluisaa, että lapset olisivat jatkaneet touhuja keskeytyksettä pitkän ajan. Osa lapsista jatkoi maalaamista vielä erillisille papereille ja anoimme siihen myös mahdollisuuden. Tämä olikin mielestämme erittäin ilahduttavaa ja lapsilähtöistä toimintaa.

Lasten myönteistä minäkuvaa saimme vahvistettua kehumalla lasten tekemiä tuotoksia ja antamalla positiivista palautetta jokaiselle lapselle erikseen sekä koko ryhmän kuullen. Lapset kokivat tekemisen iloa ja onnistumista, mikä myös vahvistaa lapsen positiivista minäkuvaa. Havainnoimme, että vilkkaatkin lapset jaksoivat keskittyä toimintaan tarkkaavaisesti ja pitkäkestoisesti. Tämä toi hyvän mielen myös meille kasvattajille.

8.9 Projektin viides toteutuskerta

Idea aarrejahtiin lähti lasten kanssa käydyistä keskusteluista metsäretkellä olemisesta sekä lasten aarteiden etsintäleikeistä hiekkalaatikolla. Tämän pohjalta ryhdyimme suunnittelemaan aarrejahtia lapsille päiväkodin piha- ja metsäympäristöön. Tavoitteeksi asetimme, että lapset saisivat tutkia, havainnoida sekä toimia omassa lähiympäristössään. Lisäksi tavoitteena oli motoristen taitojen harjoittaminen sekä ohjeiden kuunteleminen ja niiden noudattaminen.

Ennen tuokion aloittamista olimme käyneet piilottamassa vihjepussit ja vihjekortit niiden omille paikoille ja valmistelemassa vihjepaikkoja, esimerkiksi hiekkalaatikon latioille laitoimme kaikille lapsille lapiot lähelle sitä paikkaa, mistä vihje löytyisi, huivin/lipun veimme valmiiksi metsään ja aarrepaikalle veimme aarteiden odottamaan etsijöitä. Toiminnan aluksi kokoontuimme ulos penkille lasten kanssa. Siellä lapsille luettiin kirje, jossa kerroimme, mitä aarrejahdissa tulee tapahtumaan.

Hei kaikki lapset!

Nyt lähdetään aarrejahtiin. Kartta kertoo ensimmäisen vihjeen paikan. Vihjeitä on yhteensä seitsemän. Vihjepaikasta toiseen liikutaan vihjeen kertomalla tavalla. Nyt reippaasti pissalle ja pukemaan, että päästään matkaan.

Ensimmäinen karttakuva ja vihje löytyi lapsille luetun kirjeen sisältä. Kartassa oli kuva hiekkalaatikon sekä liikkumisohje. Päiväkodin pihan hiekkalaatikon latioille liikuimme lasten kanssa takaperin kävellen. Hiekkalaatikon latioilla lapsia odottivat omat lapiot ja lapset oivalsivat, että tarkoituksena on kaivaa ja etsiä aarretta

(KUVA 18). Kaivaminen oli kaikille mieluista ja hauskaa puuhaa ja siihen käytimme rauhassa aikaa. Lapsista oli jännittävää löytää hiekasta kaikenlaista muutakin kuin itse vihjepussi, esimerkiksi kiviä ja keppejä.

KUVA 18. Aarrejahdissa hiekkalaatikolla

Vihjepussin löydyttyä lasten ilo ja riemu oli ylimmillään. Kukaan ei olisi malttanut odottaa, mitä vihjepussista löytyy. Pussista löytyi vihjekortti, jossa oli ympyröity kuva liukumäestä ja ohje liikkumiseen rapukävelyllä tai tasahypyillä. Kaikki lapset lähtivätkin pomppimaan liukumäkeä kohti tasahypyillä. Lapset ymmärsivät, että heidän täytyy etsiä uutta vihjepussia ja he alkoivatkin heti tutkia pihan liukumäkeä ja liukumäen ympäristöä. Vihjepussi oli piilotettuna liukumäen alle, joten lapset joutuivat hetken aikaa sitä etsimään ennen kuin uusi vihjepussi löytyi. Pussin löytyminen ilahdutti kovasti lapsia. Pussista löytyi seuraava vihjekortti, jossa oli ympyröity portti ja ohjeistuksena oli juosta kädet ylhäällä seuraavalle paikalle. Lasten kanssa juoksimme vauhdikkaasti jonossa portille.

Piha-alueen portin lautojen välistä lapset löysivät vihjepussin nopeasti. Lapset saapuivat paikalle hieman eri aikoihin, koska osa juoksi nopeammin ja osa hieman hitaammin. Odotimme piirissä, että kaikki lapset

saapuivat paikalle. Sen jälkeen yhdessä avasimme portilta löytyneen vihjepussin. Vihjepussista löytyi seuraava vihjekortti, jossa oli ympyröitynä kuva aidasta. Liikkumisohjeeksi oli siirryä aidan luo dinosauruskaskelin. Portilta aidan luo maasto muuttui metsäympäristöksi ja muhkurainen maasto asetti haasteita dinosauruskaskelien ottamiselle. Lapset suoriutuivat positiivisella mielellä maaston hankaluuksista huolimatta.

Aitaan kätkeyty vihje löytyi melko helposti ja tässäkin lapset saapuivat eri tahtiin paikalle ja odotimme, että kaikki olivat jälleen piirissä. Yhdessä katsoimme vihjekortin, jossa oli ympyröity kuva kivistä. Lapset lähtivät innokkaasti pienissä ryhmissä kohti eri kiviä ja yrittivät etsiä kuumeisesti seuraavaa vihjettä. Isoja kiviä metsässä oli useita ja olimmekin ajatelleet, että tässä olisi lapsille enemmän haastetta löytää seuraava vihjepaikka.

Lapset tutkivat touhukkaina metsää ja ympäristöä, ennen kuin oikea kivi löytyi ja siinä vierähtikin mukavasti aikaa. Lapset kävivät usean eri kiven luona ennen kuin oikea paikka vihdoin löytyi. Ilo olikin suuri, kun lapset näkivät vihjepussin kiven päällä kolossa. Lasten kanssa tutkimme vihjekorttia, josta oli ympyröity kuva ojasta. Ohjeistuksena liikkumiselle oli lentoliskon siivin siirtyminen ojalle. Metsässä liikkui tosi taitavia lentoliskoja ja liikkuminen oli lapsista erittäin mukavaa. Jokainen lapsi liiteli kädet levällään omalla tavallaan, loikkien, hyppien, juosten ja kävellen.

Seuraava vihjepaikka oli kuiva oja sillan alla. Oja oli aika iso ja laaja, joten etsimiseen käytettiin rauhassa aikaa. Vihjepussi ei jäänyt tälläkään kertaa löytymättä ja löytämisen riemu oli jälleen suuri. Seuraavasta vihjekortissa oli ympyröity lipun kuva ja liikkumistavaksi oli ohjeistettu siirtymään mammuttikävelyllä.

Mammuttikävelyllä tömistelimme seuraavaa vihjepaikkaa kohti. Vihjepaikka oli lippu sidottuna pieneen männyn oksaan. Tämän paikan löytyminen oli hieman haastavaa. Lippua lapset etsivät ensin eri suunnista, ennen kuin havaitsivat sen. Lasten kiinnostus säilyi edelleen aarrejahtiin ja vihjepussin löytyminen ilostutti kovasti kaikkia. Vihjekortissa oli ympyröity kuva kuusesta ja ohjeistus liikkumistavaksi oli hiljaa hiipimällä.

Kuusta etsimme hiljaisuudessa metsän siimeksessä. Lapset kiersivät ja tutkivat useaa eri kuusta ja niiden ympäristöä. Lapsille annoimme myös lisäohjeita ja vinkkejä oikean kuusen löytymiseksi. Oikean kuusen (kuusi, jossa ollut aikaisemmin lasten laittamia joulukoristeita) löydyttyä sen alta paljastui sininen aarrearkku (KUVA 19). Aarrearkku ei avattu, ennen kuin kaikki lapset olivat sen ympärillä ja

kaikki malttoivatkin odottaa rauhallisesti. Aarrearkusta löytyi kaikille lapsille pillimehut (KUVA 20) ja aikuisille annettiin askartelumalli, tarvikkeet ja ohjeet jäätelöannosaskartelusta. Pillimehu oli todella mieluinen yllätys lapsille ja maistui hyvälle aarrejahdin päätteeksi.

KUVA 19. Aarrearkku

KUVA 20. Aarre

KUVA 21. Projektiseinä viidennen toteutuskerran jälkeen

8.10 Toteutuskerran arviointi

Olisi mukava käydä metsäretkellä ja juoda pillimehua ja siellä olisi jäätelökioski.

(tyttö 3v)

Päiväkodin lähimetsä oli lapsille entuudestaan tuttu, joten lapset osasivat luontevasti liikkua maastossa ja tunsivat hyvin alueen, jossa saavat liikkua. Metsäympäristö rauhoitti lapsia ja he nauttivat aarrejahdin jännityksestä. Aarrejahtiin linkittyi myös ympäristökasvatusta. Ohjeistimme lapsille, että roskia ei saa jättää luontoon, vaan ne laitetaan aarrearkkuun. Tarkoitus ei ole kuitenkaan kuormittaa lapsia ympäristöongelmilla. Merkityksellistä on, että lapset saavat mahdollisuuden empatian kokemuksiin ja heille kehittyy ympäristöstä huolehtimisen kyky. Tärkeitä ovat varhaislapsuudessa opitut ympäristöystävälliset mallit, tavat ja se, miten toimimme ympäristön puolesta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 26.)

Kokonaisuutena aarrejahti oli erittäin onnistunut. Lapset olivat innostuneita toiminnasta ja tunnelma olikin koko aarrejahdin ajan kihelmöivän jännittävä ja riemukas. Lapset eivät olisi millään malttaneet odottaa seuraavan vihjepussin sisältöä. Mielestämme aarrejahti-kokonaisuuteen saimme koottua paljon asioita eri oppimisen alueista. Toteutuskerta sisälsi esimerkiksi ympäristökasvatusta, ryhmässä toimimista, osallisuutta, toisten huomioonottamista, motorisia taitoja ja lähiympäristöön tutustumista.

8.11 Projektin kuudes toteutuskerta

Lapset olivat kiinnostuneita dinosauruksista ja kyselivät esimerkiksi, minkä kokoisia ja minkä nimisiä ne ovat. Lasten luontaista uteliaisuutta, oppimisen halua ja tiedon janoa päätimmekin tukea lisätiedon hakemisella kirjastosta. Päiväkodissa käy joka viikko kirjastoauto, joten hyödynsimme tätä mahdollisuutta. Soitimme kirjastoon ja esitimme toiveemme, että kun kirjastoauto tulee seuraavan kerran päiväkotiin, sieltä löytyisi sekä kirjoja dinosauruksista ja mammutteista lainattaviksi että tietokirjoja ja lasten kuvakirjoja. Kirjastossa toive otettiin mielellään vastaan ja kirjastoautossa olikin meidän vuorollamme lainattavissa erilaisia dinosaurus- ja mammuttikirjoja. Kirjastonhoitaja oli varannut lisäksi erilliseen koriin näitä kirjoja meille katseltavaksi ja lainattavaksi.

Ennen kirjastoautolle menemistä kävimme läpi lasten kanssa kirjastoautolla käynnin tarkoitusta ja ker tasimme käyttäytymissääntöjä. Kirjastoautolla kävimme muutaman lapsen kanssa ja tämä kirjastoauto käynti oli myös erään lapsen jo aikaisemmin päiväkodissa esittämä toive. Tässäkin yhteydessä saimme

päiväkodin arjen ja projektimme linkittymään luontevasti toisiinsa. Kirjastoautossa jokainen lapsi sai rauhassa katsella ja tutustua kirjastoauton kirjoihin. Kirjastoautossa oli myös pieni penkki, jossa sai istua ja selata kirjoja. Lapset kulkivat hyllyltä toiselle ja kyselivät, mikä tämän kirjan nimi on, saako tämän lainata. Lapset olivat touhukkaina kirjastossa kirjoja etsien, tutkien ja penkillä katsellen. Lapset tutkivat kiinnostuneina kirjoja ja välillä huudahtivat innoissaan löytäessään hyviä kirjoja. Kirjojen tutkimisen ja löytämisen jälkeen lainasimme kirjat lasten kanssa yhdessä kirjastonhoitajalta hänen selostaessa, mitä tehdään ja mitä tapahtuu. Lainatut kirjat myös pakkasimme yhdessä lasten kanssa kasseihin. Kirjastoautolta lähtiessä yhdessä kiitimme ja hyvästelimme kirjastonhoitajat.

8.12 Toteutuskerran arviointi

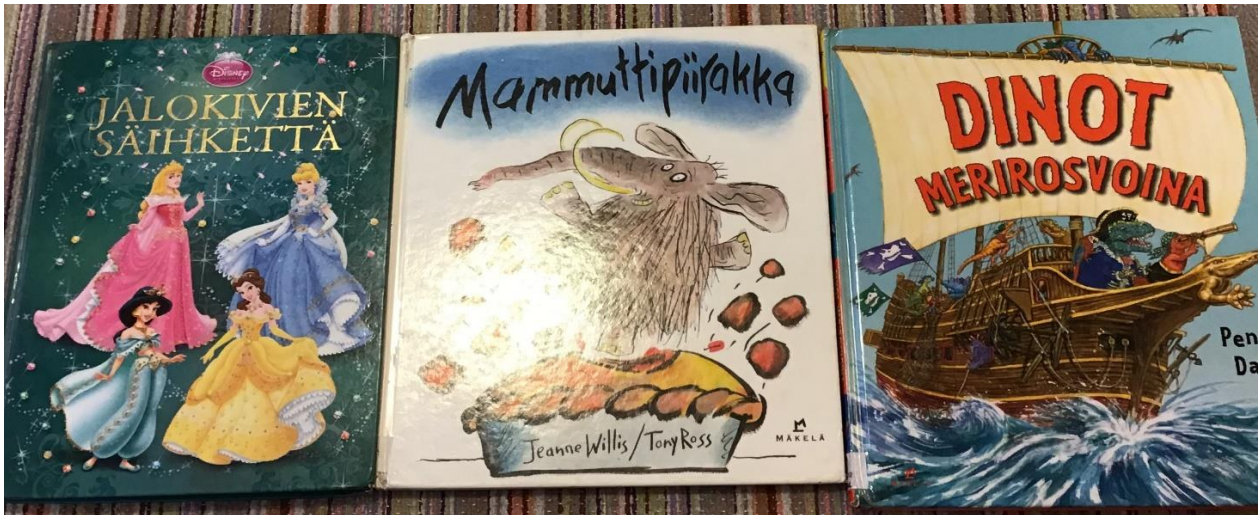
Olipa mukava käydä kirjastossa. (poika 4v)

Mielestämme kirjastoautolla käynti lasten kanssa tukee lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Lasten silmistä paistoi aito innostus, kun he saivat itse valita mieluisia kirjoja luettavaksi ja katseltavaksi päiväkotiin. Kirjastoautolla käydessään lapset oppivat myös kohteliaita käytöstapoja sekä saavat tutustua oman kaupunkinsa yhteisöllisiin palveluihin.

Kirjastoautolla käynti oli selvästi lapsille uutta ja erilaista toimintaa. Lapset olivat todella innostuneita ja kiinnostuneita kirjojen lainaamisesta. Rauhallisemmat lapset tutkivat kirjoja tarkasti ja penkillä istuen, vilkkaammat lapset säntäilivät kirjalta ja hyllyltä toiselle. Jonkin verran tarvittiin rauhoittelua sekä huomauttamista äänen käytöstä ja voimakkuudesta. Kirjastoautolla käynti oli kuitenkin kokonaisuudessaan onnistunut ja lapsilta tuli välitön positiivinen palaute käynnistä.

8.13 Projektin seitsemäs toteutuskerta

Lapset innostuivat kovasti kirjastosta lainatuista dinosauruskirjoista. Tästä saimmekin idean sadutuksen tekemiseen ja puheenvuoron antamiseen lapsille. Lapset saivat valita kolmesta eri kirjavaihtoehdosta, Dinot merirosvoina, Jalokivien säihkettä ja Mammuttiipiirakka (Kuva 22) haluamansa ja ottaa valitsemastaan kirjasta ja sivusta valokuvan. Tämä lapsen itse ottama valokuva oli pohjana sadutuksen tekemiselle.

KUVA 22. Kirjoja sadutukseen

Sadutusta toteutimme päiväkodin arjessa, kuitenkin rauhallisessa tilanteessa ja tilassa. Jokaisen lapsen sadutimme yksilöllisesti. Näytimme lapselle hänen ottamaansa valokuvaa ja muistelimme kuvaushetkeä. Tämän jälkeen lapsi sai kertoa valokuvasta, mitä hänelle tuli mieleen siitä, mitä kuva esitti ja mitä kuvassa tapahtui tai tulisi tapahtumaan. Lasten kertomat tarinat ja asiat kirjasimme ylös juuri niillä sanoilla, mitä lapsi oli kertonut. Tarkentavia kysymyksiä teimme tarvittaessa. Lopuksi jokaiselle lapselle luimme tarinan ääneen ja he kuuntelivat tarkkaavaisesti oman sadutus-tarinansa. Lukemisen jälkeen kysyimme vielä lapselta, oliko tarina valmis ja halusiko hän lisätä tai poistaa jotain tarinaan.

KUVA 23. Projektiseinä seitsemännen toteutuskerran jälkeen

8.14 Toteutuskerran arviointi

Dinoja. Ne kiusasi niitä toisia dinoja. Toiset olivat hyviksiä ja toiset pahiksia. Pahikset saivat aarrearkun ja siellä oli kultaa. Hyvikset joutuivat veteen ja ne meni merelle ja saarelle. Ja ne ei päässy saarelta pois. Sitten se loppu. (poika 4v)

Merenneito ja kala uivat niitten isjän luo. Äiti-kala ui isjän luo ja lapsen. Lapsi täyttää 1 vuotta. Synttäreillä on mansikkakakkua. Lapsi saa uusia leluja, kalaleluja ja pupun. Siellä on ilmapalloja ja jäätelöä, karkkia ja mustikoita. Äiti antaa Hello Kitty- panna meren- neidolle. (tyttö 3v)

Sadutustilanne tuntui olevan lapsista mukavaa. Sadutustilanne antoi yhdessä tekemisen ja kokemisen tunnetta. Lapset kokivat selvästi myös onnistumisen tunnetta. Joillekin lapsille tarinan kertominen oli helppoa ja luontevaa sekä sanoja ja asioita tuli hyvin ja selkeästi. Joidenkin lasten kanssa täytyi käyttää tarkentavia kysymyksiä tarinan etenemiseksi. Eräällä lapsella keskittyminen itse tarinan kertomiseen ja

siinä pysymiseen oli haasteellisempaa. Hän käytti myös sanojen sijaan paljon ääntelyä ja äännähdyksiä. Kokonaisuudessaan sadutustilanne lasten kanssa oli mielestämme mukava, hyvä ja hyödyllinen tapa tutustua lapsiin, heidän ajatuksiinsa ja tunteuksiinsa.

Sadutus omalta osaltaan auttaakin kasvattajaa tutustumaan lapsen ajatusmaailmaan. Lapsen kertoessa tarinaa voivat lapsen elämään kuuluvat ilot ja surut tulla esiin. Sadutuksen kautta välittyy myös vieraille lukijalle lapsen ajatukset ja tunteukset. Kasvattajalle, joka jo tuntee lapsen, tarina kertoo vielä enemmän. Lapsen tarinoita ei toki saa alkaa diagnosoimaan, mutta tarinat, kertomukset ovat kuitenkin viestejä lapselta ja lapsen tarinoiden kautta voi saada myös tietoa ja ideoita varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun. (Karlsson 2014, 59.)

Sadutustilanteesta jää usein kasvattajan mieleen tilanteen intensiivinen ja läheinen tunnelma. Lisäksi lapset kokevat sadutustilanteen tärkeänä ja heidän kertomustaan arvostavana, kun tarina kirjataan ja kirjoitetaan huolellisesti ylös sekä sen, että tarina jaetaan yhdessä. Sadutuksessa onkin oleellista ja tärkeää koko prosessi sekä kohtaamisen merkitys; miten kasvattaja kohtaa lapsen. Sadutus ei ole pelkästään lopputulokseen tähtäävää toimintaa tai yksilösuoritus, vaan kasvattajan täytyy osata kuunnella lasta ja antaa tilaa lapsen kertomukselle ja kerronnalle. (Karlsson 2014, 48-49.)

8.15 Projektin viimeinen toteutuskerta

Loppuhuipennuksena pidimme koko ryhmälle projektin päätösjuhlan (KUVA 24). Olimme koristelleet päiväkodin salin ilmapalloilla ja serpentiineillä ja salista löytyi kaksi pinjata-palloa. Lattialle piiriin olimme laittaneet sanomalehtiä jokaiselle lapselle valmiiksi. Näistä sanomalehdistä jokainen lapsi sai tehdä itselleen sanomalehtimailan. Mailat tehtiin käärimällä sanomalehti rullalle pitkäksi pötköksi ja laittamalla rulla maalarinteipillä kiinni. Mailojen tekemisessä jotkut lapset tarvitsivat aikuisen apua. Mailojen valmistuttua laitoimme Hevisaurus-musiikin soimaan ja lapset pääsivät pomputtelemaan mailoilla ilmapalloja. Tämä leikki oli lapsista mieluista puuhaa ja sai aikaan ilon ja riemun lasten sekä myös aikuisten kasvoilla.

KUVA 24. Loppujuhlat salissa

Ilmapallojen pomputtelun jälkeen lapset jaettiin kahteen ryhmään ja he saivat aloittaa omassa ryhmässä pinjata-pallojen hajottamisen. Pinjata-pallojen rikki saaminen vaati paljon työtä ja niiden rikki menemiseen tarvittiinkin aikuisen avustusta. Pinjata-pallojen sisältä löytyi jokaiselle lapselle pieni yllätyspussi. Pussi sisälsi tarroja, ilmapalloja sekä pieniä dinosauruspyyhekumeja.

Juhlan lopuksi menimme päiväkodin ruokasaliin, johon olimme järjestäneet lapsille syömistä ja juomista. Herkkuhetkellä söimme popcornia, suolakeksejä ja pillimehuja (KUVA 25 ja KUVA 26). Syömisensä jälkeen annoimme vielä kaikille lapsille pienet muistamiset. Lahjoista löytyi Muumi-käsiyyhe ja tatuointitarroja. Loppujuhlaan olimme saaneet sponsoreiltamme tuotteita, joita olivat ilmapallot, serpentiinit, tarjoiluastiat ja tarjottavat sekä lasten lahjatavarat.

KUVA 25. Loppujuhlien herkuttelua 1

KUVA 26. Loppujuhlien herkuttelua 2

KUVA 27. Projektiseinä viimeisen toteutuskerran jälkeen

8.16 Toteutuskerran arviointi

Oli kivat juhlat. (poika 4v)

Loppujuhlaan halusimme koota lasten toiveita ja heille mieluisia asioita. Hevisaurus-musiikki olikin useamman lapsen lempimusiikkia. Aikaisemman keskustelun pohjalta lasten toiveita juhliin liittyvistä asioista toteutimme myös. Lasten toiveita olivat esimerkiksi herkuttelu ja ilmapallot. Halusimme myös jättää lapsille jonkin pysyvän muiston dinosaurusprojektista lahjojen sekä kasvun kansioon laitettujen dokumenttien kautta (LIITE 6). Kokonaisuus oli todella onnistunut ja kaikille jäi siitä oikein hyvä mieli.

9 POHDINTA

Miksi meidän piti raaputtaa niitä munia? (poika 4v)

KUVA 28. Dinosaurusmunan raaputtamista

Dinosaurus-projektin aikana halusimme antaa lasten ihmettelylle ja pohdinnalle aikaa. Lapset saivat rauhassa tutkia sekä luontoa että rakennettua ympäristöä. Pyrimme kaikessa toiminnassa kiireettömyyteen ja mukavaan yhdessäoloon. Huomioimme kuitenkin oppimisen alueet sekä arjen pedagogiikan painottumisen projektissa. Projektityöskentely mahdollistaakin näiden huomioimisen tiedostetusti toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Projektin myötä **lasten sosiaaliset taidot** vahvistuivat erilaisten yksilö- ja ryhmäkohtaamisten kautta. Kohtaamisia olivat tuumaustauot, haastattelut, ryhmäleikit sekä arjessa tapahtuvat päivittäiset kohtaamiset lasten sekä aikuisten välillä. Toiminnassamme pyrimme turvaamaan **lapsen oikeuden tulla kuuluksi** ja halusimme kohdata lapset yksilöllisesti ja kunnioittavasti. Jatkuvalla lasten taitojen havainnoinnilla halusimme varmistaa, että jokaisen lapsen vahvuudet ja kehittämisen tarpeet tulevat huomioituksi ja jokainen lapsi voi osallistua toimintaan taitojensa mukaisesti.

Projektin aikana vahvistimme myös **lasten kielen ymmärtämisen taitoja**. Lasten taito kertoa omia mielipiteitään parani ja huomioimme heidän mielipiteensä myös toiminnassa. Erityisesti lapset hyötyivät tukiviittomien, kuvallisen tuen ja esineiden käyttämisestä toiminnan aikana. Muutaman lapsen kohdalla sanavarasto ja käsitteiden ymmärrys laajeni merkittävästi. Tämä tuli ilmi, esimerkiksi haastatteluissa ja sadutusten aikana. Suurimmalla osalla lapsista sanavarasto rikastui, esimerkiksi luetuista kirjoista oppimalla. Havaitimme myös, että osa lapsista ilmaisi tunteitaan ja ymmärrystään sanattoman viestinnän avulla, esimerkiksi hymyllä ja nyökyttelyllä. Kasvattajan on tärkeää havaita ja huomata myös lasten nonverbaalinen viestintä, sillä tämän avulla lapsi voi täydentää tai korvata sanallisen viestinnän.

Lasten kuuntelemisen ja keskittymisen taidot kehittyivät ohjeiden ja leikkisääntöjen avulla. Myös **ajattelemisen taitojen** huomasimme kehittyneen projektin aikana. Lapset pohtivat ja miettivät dinosauruksiin liittyviä asioita: missä dinosaurukset asuvat, mitä ne syövät ja kuinka isoja dinosaurukset oikein ovatkaan olleet. Aikuisen rooli projektissa oli olla sensitiivinen, heittäytyvä, kannustava ja vastata lasten aloitteisiin sekä kannustaa vuorovaikutukseen.

Projektin aikana kuvallisen ilmaisun prosesseissa lapset harjoittelivat kädentaitojen tekemisen eri vaihteita ja tuotokset dokumentoitiin projektiseinälle. Kädentaitojen tekemiseen liittyi useita eri vaihteita ja ne olivat pitkäkestoisia. Lapset saivat nauttia kiireettömästä tekemisestä. Lapsille annettiin mahdollisuus kokea taiteen tekemistä ja tutustua eri välineisiin ja materiaaleihin. Lasten tekemien tuotosten äärelle palasimme ja pysähdyimme useampaan kertaan projektimme aikana. **Kädentaitojen** avulla lasten **hienomotoriikan taidot** kehittyivät, esimerkiksi saksilla leikkaaminen.

Musiikkikasvatuksen perustana meillä oli ilo ja leikin maailma dinosaurusten parissa. Samalla vahvistimme lasten kiinnostusta musiikkiin ja sen monimuotoisiin menetelmiin, esimerkiksi soittamalla, laulamalla ja loruttelemalla. Projektin musiikkihetket olivat elämyksellisiä ja osallistavia. Musiikin avulla yhdistimme leikin maailman draamalliseen, kuvalliseen ja liikunnalliseen ilmaisuun. Musiikillisen ilmaisun kautta lapset oppivat **sosiaalisia valmiuksia ja taitoja** sekä saivat osallisuuden kokemuksia ja onnistumisen elämyksiä.

Projektin aikana lapset harjoittelivat **lähiyhteisössä toimimista**, esimerkiksi kirjastoautokäynnillä ja yhteisillä loppujuhilla. Lapset oppivat **toisten ihmisten huomioon ottamista ja kohteliasta käyttäytymistä** toisia ihmisiä kohtaan. Huomioimme laajasti projektin aikana päiväkodin tarjoamat oppimisympäristöt. Käytimme hyväksi monipuolisesti päiväkodin eri tiloja, pihaa sekä lähimetsää. Jätimme myös

vinkiksi lähipuistokäynnin ja kirjastoautokäynnin. Mielestämme lapsille olisikin hyvä tarjota mahdollisimman monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, oppimistapoja sekä monenlaisia elämyksiä. Luontoympäristö tarjoaa mahdollisuuden tutkia ympäröivää maailmaa kaikilla aisteilla kokonaisvaltaisesti. Halusimme hyödyntää projektissamme myös päiväkodin lähiympäristöä ja opettaa lapsille vastuullista suhtautumista ympäristöön ja luontoon.

Projektin avulla lapset saivat kokea liikunnan iloa ja elämyksiä. **Lasten motoriset taidot** kehittyivät monipuolisten ja toiminnallisten harjoitteiden kautta. Näiden avulla pyrimme lasten kehon kokonaisvaltaiseen vahvistamiseen, tuntemukseen ja hallintaan. Tavoitteena oli myös antaa lapsille myönteisiä kokemuksia liikunnasta ohjatun liikunnan avulla. Ajattelimme, että tämä kannustaisi lapsia liikkumaan myös kotona. Lasten liikuntasuosituksen mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi kuulua vähintään kolme tuntia liikuntaa (Liiku.Fi 2019). Projektin yhtenä tavoitteena oli tarjota lapsille liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen oppimista.

Projektin aikana jo toteutettuja ja lapsille osittain tuttuja asioita toistimme useamman kerran, esimerkiksi otimme mammuttilorun uudestaan toimintaamme mukaan. Lapsille on synnynnäistä uteliaisuus ja uuden oppimisen halu sekä asioiden kertaaminen ja toistaminen. Oppimista tapahtuu kaikkialla ja se on kokonaisvaltaista. Lasten aiemmat kokemukset, mielenkiinnon kohteet ja osaaminen ovat varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana. Tärkeää on, että uudet opittavat asiat yhdistyvät lasten aikaisempiin kokemuksiin ja valmiuksiin. (Opetushallitus 2019.)

Huomioimme koko projektin aikana lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. Projektin eri toteutuskerroilla oli mukana myös pienryhmän omat kasvattajat, mutta silti otimme vastuun koko lapsiryhmästä. Kiinnitimme erityistä huomiota siihen, että kiusaamista ei tapahdu, koska tuumaustaukojen lasten vastauksista tuli esille, että ryhmässä kiusaamista jonkin verran esiintyy. Suunnittelimme eri toteutuskerrat turvallisuusnäkökulma huomioiden toiminnan välineissä, materiaaleissa, tiloissa ja itse toiminnassa.

Mielestämme päiväkodin tilojen toimivuus ei ollut paras mahdollinen. Onkin tärkeää, että varhaiskasvatustiloja suunniteltaessa ja toteutettaessa, niin henkilökunnan, vanhempien sekä lasten mielipiteet ja toiveet otettaisiin huomioon. Projektin aikana huomasimme, että ryhmän tilat ovat hieman ahtaat ja toimintatiloja voisi olla vielä enemmän. Esimerkiksi tekemämme projektiseinä oli aluksi nurkan takana kapeahkossa tilassa ja piilossa vanhempien katseilta lapsen tuonti- ja hakutilanteessa. Seinän ääreen ei

myöskään kunnolla mahtunut pysähtymään koko ryhmän lasten kanssa. Myöhemmin siirsimme projektiseinän päiväkodin yhteisiin tilavampiin tiloihin. Tämä tila osoittautui paremmaksi, koska koko päiväkodin lapset ja henkilökunta näkivät sen. Taulun sijainti vaikuttaa lasten sekä vanhempien osallisuuteen. Huono sijainti vaikutti siihen, että lasten oma kerronta vanhemmille jäi vähäiseksi, koska seinä ei ollut koko ajan näkyvissä.

Pedagogista dokumentointia tehtäessä onkin tärkeää ottaa huomioon, että esimerkiksi lasten työt laitetaan sellaiselle paikalle, että myös vanhemmat ne näkevät. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on, että lasten, vanhempien ja kasvattajien on helppo pysähtyä dokumenttien äärelle ja suunnitella yhdessä tulevaa toimintaa. Tällaisessa projektityöskentelyssä kannattaa käyttää ja hyödyntää eri oppimisympäristöjä ja mahdollisuuksia monipuolisesti ja kokeilla eri vaihtoehtoja, jolloin löytyy varmasti mahdollisimman hyvä lopputulos.

Projektiseinää rakensimme koko dinosauriprojektin ajan. Jokaisen pidetyn toiminnan jälkeen lisäsimme seinälle joko valokuvia, lasten tekemiä tuotoksia, lasten kommentteja sekä poimintoja varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (KUVA 5, KUVA 11, KUVA 14, KUVA 15, KUVA 17, KUVA 21, KUVA 23 ja KUVA 27). Seinä oli myös oivallinen paikka pysähtyä ja seurata projektin etenemistä yksittäisen lapsen koko ryhmän tai meidän aikuisten kanssa. Arviointia oli myös helppo tehdä seinän avulla, koska kaikki oli helposti saatavilla ja näkyvissä. Asiat pysyivät ja palautuivat helposti kaikkien mieleen.

Kasvattajien on varhaiskasvatuksessa tärkeää tutustua jokaiseen lapseen ja havainnoida lasten toimintaa ja tarpeita. Lasten yksilöllinen huomioiminen ja sensitiivinen kohtaaminen luo perustaa turvalliselle ja kokonaisvaltaiselle vuorovaikutussuhteelle lapsen ja aikuisen välillä. Lasten yksilölliset tarpeet on helpompaa ottaa huomioon, kun lapsiryhmä ja lapset ovat kasvattajille tuttuja. Kasvattajien tulee myös olla läsnä lapsille ja saada kaikki lapset tuntemaan kuuluvansa ryhmään.

Projektia suunniteltaessa ja toteutettaessa huomioimme päiväkodin aikataulun ja arjen eri toiminnat. Halusimme linkittää päiväkodin arkea sujuvasti omaan projektiimme. Lasten toiveita oli ryhmässä kyselty jo aikaisemmin ja halusimme hyödyntää ja yhdistää toiveita projektiimme, kuten kirjastoautolla käyminen. Projektissa huomioimme myös vuodenajat ja juhlapäivät, esimerkiksi pääsiäisen aikaan istutimme rairuohon siemeniä dinosaurus-jogurttijuomapurkkeihin. Mielestämme projektityöskentely ja pedagogi-

nen dokumentointi sopivat erinomaisesti päiväkodin arjessa suunniteltavaksi ja toteutettavaksi. Projektityöskentely mahdollistaa erinomaisen hyvin lapsen osallisuuden huomioimisen sekä myös vanhempien kanssa käytävän yhteistyön.

Projektin aikana kannustimme lapsia ja annoimme onnistumisista positiivista palautetta. Lasta kannustamalla halusimme vahvistaa lasten hyvää käyttäytymistä ja itsetuntoa sekä auttaa oppimaan uusia asioita. Esimerkiksi askartelussa osalle lapsista saksilla leikkaaminen oli haasteellista, ja he tarvitsivat kovasti kannustusta ja tukea leikkaamiseen. Kannustuksen avulla kaikki lapset saivat askartelunsa valmiiksi.

Projektin aikana havainnoimme ja huomasimme muutamia oppimisen ja kehittämisen alueen haasteita osalla lapsista. Päätimme jättää ryhmään materiaaliansion, josta löytyi esimerkiksi kynätehtäviä ja askartelumalleja vahvistamaan lasten kädentaitoja sekä loruja kehittämään kielellisiä valmiuksia. Kansiossa löytyi myös vinkkikortteja, joita olisimme voineet tehdä sinne enemmänkin. Jos meillä olisi ollut enemmän aikaa projektin toteuttamiseen, olisimme voineet kehittää materiaaliansiota monipuolisemmaksi. Huomasimme, että projektityöskentely vaatii aikaa suunnitteluun ja toteuttamiseen, joten projekti voisi helposti kestää koko varhaiskasvatuksen toimintakauden tai useamman kuukauden ajan. Varhaiskasvatukseen tällainen projekti työmenetelmänä sopii hyvin, koska se mahdollistaa lapsen äänen kuulumisen ja lapsilähtöisyyden sekä lasten ajatusten ja ideoiden huomioonottamisen.

Haasteena projektissamme oli oma henkilökohtainen aikataulutus, esimerkiksi päällekkäisyys työharjoittelussa sekä muissa opintoihin liittyvissä asioissa. Tällainen projektityöskentely vaatii aina aikaa ja paneutumista itse asiaan. Opimme projektin aikana delegoimaan ja jakamaan työtehtäviä sekä vastuuta. Yhteistyö välillämme sujui saumattomasti, luontevasti ja erinomaisesti. Tiimityöskentely vaatii joustavuutta, toisten tiimin jäsenten huomioonottamista sekä kuuntelemista ja vastuullisuutta.

Pedagogisen dokumentoinnin näkyminen varhaiskasvatuksen arjessa ei ole vielä kovin näkyvää ja asiaa opetellaan ottamaan osaksi kasvattajien käyttämiä työmenetelmiä. Päiväkodissa, jossa projektin toteutimme, pedagoginen dokumentointi oli jo jonkin verran käytössä. Projektityöskentelyn avulla pystyy helposti ja monipuolisesti toteuttamaan pedagogista dokumentointia ja sen kautta oppimisen eri alueita.

Projektityöskentelyn avulla saimme tietoa lasten kiinnostuksen kohteista ja ajatusmaailmasta sekä oppimisesta ja kehittymisestä. Esimerkiksi valokuvien, askarteluiden ja tuumaustaukojen avulla pystyimme

yhdessä lasten kanssa tarkastelemaan heidän oppimistaan ja kehittymistään. Pedagogisen dokumentoinnin avulla pystyimme tekemään projektimme toiminnan arviointia ja kehittämistä jatkuvasti. Lisäksi opimme ymmärtämään enemmän lasten välisiä vuorovaikutussuhteita ja tuntemaan lapsia. Projektin myötä opimme lisää pedagogisesta dokumentoinnista ja voimme hyödyntää tätä tietoa ja kokemusta jatkossa työssämme.

Jos projekti olisi kestänyt kauemmin, olisimme voineet ottaa mukaan enemmän lasten eettisen ajattelun taitojen kehityksen tukemista, oikean ja väärän käsitteitä sekä enemmän ja tarkemmin dinosauruksista, kuten dinosaurusten historiasta. Projektin loppuvaiheessa eräältä lapselta tuli ajatus lohikäärmeestä ja tätä aihetta olisikin voinut jatkaa projektin avulla, jos aikaa olisi ollut.

Projekti kokonaisuudessaan antoi kaikille osapuolille paljon ja olemme erittäin tyytyväisiä onnistuneeseen kokonaisuuteen. Projekti oli meille helppo toteuttaa, koska olemme työskennelleet lasten parissa jo pitkään. Pitkä työkokemus antaa varmua ja luontevuutta työskentelyyn. Vuosien varrella on tullut myös kokemusta siitä, että kaikki asiat eivät todellakaan mene niin kuin on suunniteltu. Usein varhaiskasvatuksen arjessa tulee muuttuvia tekijöitä ja silloin täytyy kasvattajan osata mukautua muuttuviin tilanteisiin. Lisäksi lapset eivät välttämättä jaksakaan keskittyä siihen asiaan, mikä on suunniteltu ja siinä tilanteessa on parempi unohtaa käsiteltävä asia ja tehdä jotakin ihan muuta.

Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä on mielestämme erittäin toimiva, lapsilähtöinen ja helposti toteutettava menetelmä. Pedagoginen dokumentointi osallistaa lapset, perheet ja kasvattajat toimimaan yhdessä. Se luo yhteishenkeä ja yhdessä tekemisen iloa ja riemua. Pedagoginen dokumentointi vaatii kuitenkin aina koko tiimin sitoutumisen ja perehtymisen asiaan.

9.1 Vanhempien, lasten ja henkilökunnan palaute projektistamme

Palautetta saimme koko projektimme ajan lapsilta, vanhemmilta sekä päiväkodin henkilökunnalta. Vanhemmat esimerkiksi antoivat palautetta projektiseinästä samalla, kun asiasta heille kerroimme. Vanhemmat olivat erittäin innostuneita uudesta, erilaisesta ja monipuolisesta toimintatavasta päiväkodilla. Vanhemmat pitivät myös siitä ajatuksesta, että he voivat myös seurata projektin kulkua seinältä päivittäin.

Lapset olivat koko projektin ajan hyvin kiinnostuneita projektiseinän rakentamisesta. Lapset odottivat innokkaasti, mitä uutta seinälle oli milloinkin tullut. Myös muiden pienryhmien lapset huomioivat projektiseinämme sekä huomasivat seinälle tulleet uudet asiat. Halusimme myös projektin aikana palautetta lapsilta ja sitä saimme esimerkiksi päivittäisillä keskusteluilla. Lisäksi yhden toteutuskerran jälkeen palautteen lapsilta keräsimme hymiö-tarrojen muodossa. Kokonaisuutena voimme sanoa, että lapset olivat hyvin mukana koko projektissa ja heiltä saimmekin hyviä ideoita projektin jatkotyöstämiseen.

Halusimme vielä projektin loppuksi kerätä lapsilta ja vanhemmilta yhteisesti palautetta. Perheille jaettiin kirje, jossa vielä kerrattiin projektin sisältö (LIITE 7). Kirjeessä kysyimme perheiltä, mikä lapsestanne on ollut tässä projektissa mukavinta, mitä lapsellenne on jäänyt mieleen projektista ja onko jotain muuta, mitä perheet halusivat kertoa. Kiitimme perheitä hyvästä yhteistyöstä ja toivotimme mukavaa kevään jatkoa ja kesän odotusta.

Perheiltä saamiemme vastausten perusteella projekti oli onnistunut. Mukavinta lasten mielestä olivat olleet loppujuhlat, aarteensintä, dinosaurus-naamariaskartelu, dinosaurusmunan raaputtaminen ja kaikki dinosauruksiin liittyvät asiat. Projektista oli lapsille jäänyt mieleen loppujuhlat ja se, että oli ollut paljon mukavia juttuja. Perheet halusivat myös kertoa meille, että lapsilla oli hauskaa ja he kiittivät monipuolisista ja luovista jutuista. Palautteesta kävi myös ilmi, että kaikki toteutuskerrat olivat olleet mieluisia kaikille lapsille.

Henkilökunnalta saimme positiivista palautetta. Heidän mielestään annoimme omalla projektillamme esimerkkiä pedagogisesta dokumentoinnista työmenetelmänä. He saivat myös käytännön vinkkejä vieväksi omaan työhönsä. Toteuttamastamme projektiseinästä palaute oli hyvin myönteistä. Seinä oli päiväkodin henkilökunnan mielestä värikäs ja monipuolinen ja siinä näkyi lasten kädenjälki. Myös työelämäohjaajalta saamamme kannustava palaute jäi erityisesti mieleemme. Tekemämme projekti oli työelämäohjaajan mielestä laaja ja tällainen projekti voisi helposti kestää koko toimintakauden ajan varhaiskasvatuksessa.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2018. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Aluehallintovirasto. Roos, P. 2017. Ilo ja oppiminen näkyviksi. Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä. Saatavissa: https://www.avi.fi/documents/10191/9572700/rovaniemi_Roos_2017_jaettava.pdf/5586ab44-14ec-4d9f-9593-6c26979f1a33. Viitattu 18.6.2019.

Hakkola, K & Virsu, M, 2000. Entäs jos...Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Heikka, J. Fonsén, E. Elo, J. & Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Kopio Niini Oy.

Helenius, A. & Lummelahti. L. 2018. Varhaiskasvatus. Helsinki: Books on Demand.

Innostun liikkumaan. 2019. Kasvattajan työtä tukemassa. Motoriikan haasteet varhaiskasvatuksessa. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.innostunliikkumaan.fi/file/download/inline/fd9c647d-63a2-487c-a7a8-700c0000ac5a/Motoriikan_haasteet_netti.pdf. Viitattu 22.5.2019.

Kangas, J. Vlasov, J. Fonsen, E. & Heikka, J. 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2 – Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Juva: PS-kustannus.

Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. Juva:WSOY Pro.

Kirves, L. Stoor-Grenner, M. Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavissa: <https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/08/01174913/Kiusaavatko-pienetkin-lapset.pdf> Viitattu 26.8.2019.

Komi, T. 2019. Pedagoginen dokumentointi osaksi arkea. Lastentarha, 4/19, 12-14.

Liiku.fi. 2019. Lapsille. Liikuntasuosituksset. Saatavissa: <https://www.liiku.fi/lapsille/liikuntasuosituksset/>. Viitattu 5.6.2019.

Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S., & Hannukkala, M. 2016. Lapsen mieli. Suomen Mielenterveysseura. Suomen Yliopistopaino Oy.

Mikkola, P & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään. Saarijärvi: Pedatieto.

Neuvokas perhe. 2019. Meidän perheen tunnetaidot. Saatavissa: <https://neuvokasperhe.fi/meidan-perheen-tunnetaidot>. Viitattu 22.5.2019.

Olkinuora, T. 2019. Yhteisöllistä puheterapiaa. Hyvinkään varhaiskasvatuksen yhteisöllisen puheterapeutin blogi. Saatavissa: http://varhaiskasvatushyvinkaapuheterapeutti.blogspot.com/p/materiaalia_23.html. Viitattu 21.5.2019.

- Opetushallitus. 2019. Eperusteet. Varhaiskasvatus. Uuraisten varhaiskasvatussuunnitelma. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Oppimiskäsitys. Saatavissa: <https://eperusteet.opinto-polku.fi/#/fi/ops/9016024/varhaiskasvatus/tekstikappale/9017847>. Viitattu 22.5.2019.
- Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen tueksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma- mallilomake ja ohjeistus. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-mallilomake-ja-ohjeistus>. Viitattu 5.9.2019.
- Opetushallitus. 2019. Varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen tueksi. Osallisuus varhaiskasvatuksessa- videosarja. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osallisuus-varhaiskasvatuksessa-videosarja>. Viitattu 21.9.2019.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf. Viitattu 20.5.2019.
- Opetushallitus. 2018. Yleissivistävä koulutus. VASU2017 tukimateriaalit. Kielten rikas maailma. Lapsen varhainen kielen kehitys ja sen tukeminen. Saatavissa: https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/varhaiskasvatus/vasu2017tukimateriaalit/kielten_rikas_maailma/lapsen_varhainen_kielen_kehitys. Viitattu 22.5.2019.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Hankkeet ja säädösvalmistelu. Varhaiskasvatuslain uudistus. Saatavissa: <https://minedu.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>. Viitattu 10.6.2019.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Vastuualueet. Varhaiskasvatus. Lainsäädäntö. Saatavissa: <https://minedu.fi/varhaiskasvatuslait>. Viitattu 18.6.2019.
- Prikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva: PS-kustannus.
- Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsingin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, osa 24. Väitöstutkimus. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 19.9.2019.
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. Tää on meidän maailma!. Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus.
- Rintakorpi, K. 2016. Pedagoginen dokumentointi arviointimenetelmänä. Teoksessa P. Roos Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Wasa Graphics Oy. 152-156.
- Roos, P. 2017. Ilo ja oppiminen näkyviksi! Pedagoginen dokumentointi työmenetelmänä. Työpaja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.avi.fi/documents/10191/9572700/rovaniemi_tyopajat_Roos_jaettava.pdf/88740e2d-dbf6-4683-bc17-532d1f20a13c Viitattu 3.9.2019.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaareissa. Helsinki: Duodecim.

Suomalaisen varhaiskasvatuksen historiallinen merkkipäivä. Lastentarhaopettajaliitto, Helsinki. Julkaistu 22.10.2018. Saatavissa: <https://www.lastentarha.fi/uutiset/suomalaisen-varhaiskasvatuksen-historiallinen-juhlapaiva/>. Viitattu 21.8.2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lapset, nuoret ja perheet. Peruspalvelut. Varhaiskasvatus. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>. Viitattu 17.6.2019.

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>. Viitattu 10.6.2019.

Hei kaikki Lapset!

Olen Centria-ankka ja tuon teille viestiä kahdelta ystävältäni. Ne opiskelee täällä Ylivieskassa Centria-ammattikorkeakoulussa. Aika vaikea sana, vai mitä?!

Kavereideni nimet on Soili ja Leila. Ne haluais tulla teidän kanssa joskus touhuilemaan jotakin kivoja juttuja. Tässä on jokaiselle ankanmuotoinen lappu, jossa on pari kysymystä. Soili ja Leila toivois, että te kaikki lapset vastaisitte kotona äidin, isän tai jonkun muun aikuisen kanssa niihin kysymyksiin. Sitte ku ootte valmiita, niin tuokaa ne tänne päiväkoitiin aikuisille tän viikon perjantaihin mennessä. Soili ja Leila hakee ne sitten päiväkodilta ja miettii mitä juttuja ne vois teidän kanssa touhuta vielä ennenku kesä tulee. Vielä olis yksi pyyntö Soililla ja Leilalla, nyt kun on näin purevia pakkasia, voisitteko pitää minusta hyvää huolta ja tehdä minulle kivan ja lämpimän pesän. Mukavia päikkypäiviä teille!

Terkuin Centria-ankka, Soili ja Leila

Hei vanhemmat!

Olemme kaksi Sosionomi-opiskelijaa Ylivieskan Centria-Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme pedagogisesta dokumentoinnista.

Tarkoituksenamme on pitää kuusi erillistä tuokiota lapsenne päiväkotiryhmälle kevään 2019 aikana. Tuokion sisällöt vaihtelevat joka kerta ja myös lapset saavat osallistua tuokioiden suunnitteluun. Tuokiot sisältävät esimerkiksi liikuntaa, kädentaitoja ja laululeikkejä.

Haluamme myös, että te vanhemmat saatte olla mukana tässä projektissamme seuraamalla sitä. Ryhmän isolle ilmoitustaululle kokoamme dokumentointia tästä projektista. Lisäilemme sinne kuvia ja muuta materiaalia yhteisen matkamme varrelta.

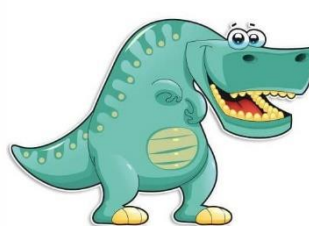
Opinnäytetyötämme varten kuvaamme ja videoimme materiaalia, mutta ne tulevat vain meidän omaan käyttöömme. Valmiiseen opinnäytetyöhön saatamme lisätä joitakin kuvia, mutta kuvat tulevat olemaan sellaisia, mistä lastanne ei voi tunnistaa.

Viimeiselle kerralle pidämme ”pienet juhlat” ja dokumentointi-ilmoitustaulun pitäisi olla valmis. Toivoisimme, että lapsenne tuonti- tai hakutilanteessa käynte yhdessä lapsen kanssa katsomassa sitä. Ilmoitamme viimeisen kerran ajankohdan teille ovesta olevassa viikkosuunnitelmassa.

Jos teillä tulee jotain kysyttävää projektistamme, otamme mielellämme kysymyksiä vastaan. Kysymyksiä voit esittää ryhmän kasvattajille tai Soilille, joka tällä hetkellä tekee harjoittelua tässä ryhmässä.

Ystävällisin Kevät-terveisin: Leila Särkioja ja Soili Tuomikoski

TUUMAUSTAUKO

Lapsen nimi

Ikä

Mikä on päiväkodin paras lelu/peli?

Kenen kanssa leikit päiväkodissa? Mitä leikkejä leikitte?

Mikä päiväkodissa on mukavinta? Miksi?

Mikä päiväkodissa ei ole mukavaa? Miksi?

Tykkäätkö olla päiväkodin pihalla? Entä metsässä? Miksi? Miksi et?

Mitä olet oppinut päiväkodissa? Mitä haluaisit oppia?

Mikä sinusta tulee isona?

Päivämäärä

Lapsen allekirjoitus

VIISI ISOA DINOA

VIISI ISOA DINOA LÄHTI LEIKKIMÄÄN
VUORTEN TAAKSE KAUAS POIS
ÄITI DINO SANOI, ETTÄ RÄYH, RÄYH, RÄYH
JA NIIN NELJÄ ISOA DINOA TULI TAKAISIN

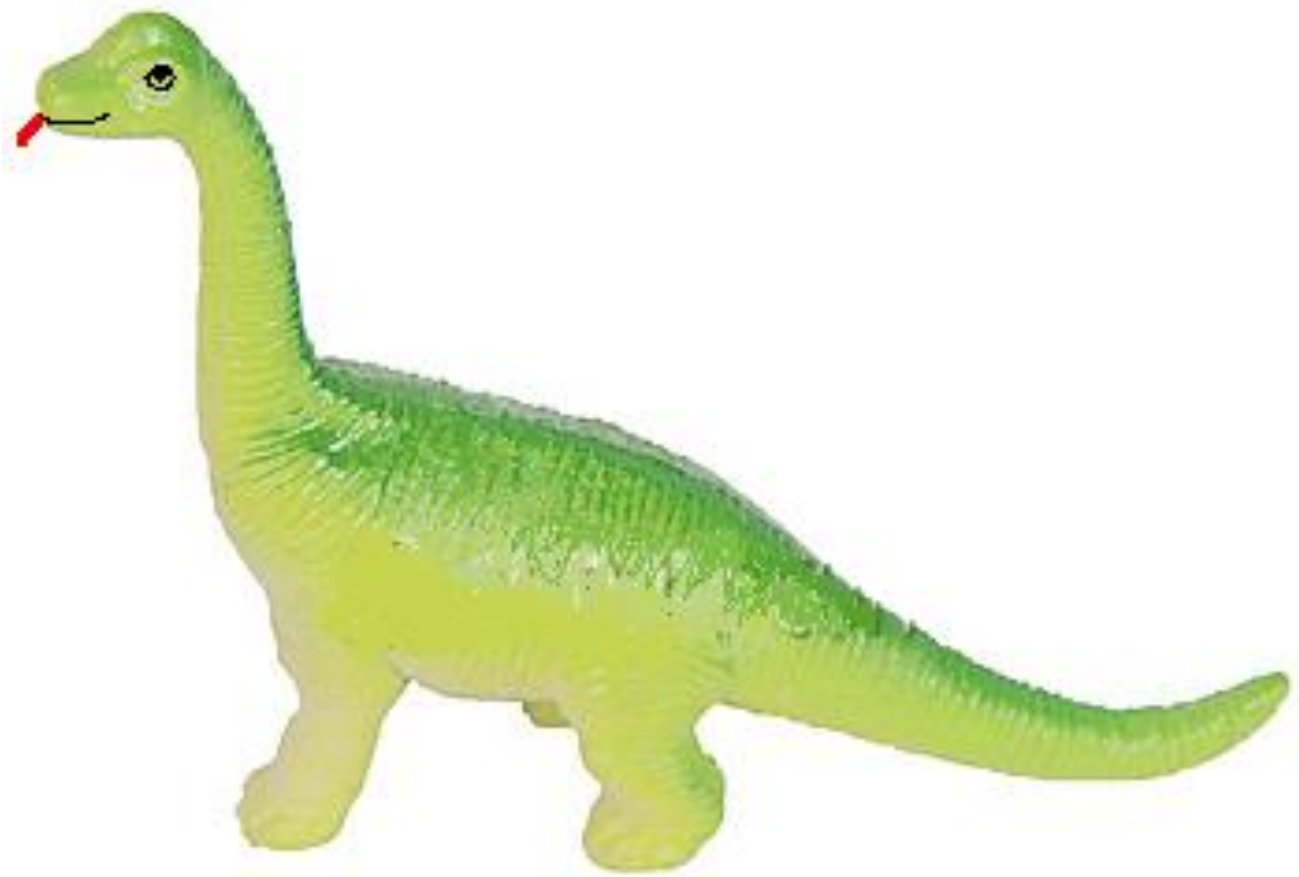
NELJÄ ISOA DINOA LÄHTI LEIKKIMÄÄN
VUORTEN TAAKSE KAUAS POIS
ÄITI DINO SANOI, ETTÄ RÄYH, RÄYH, RÄYH
JA NIIN KOLME ISOA DINOA TULI TAKAISIN

KOLME ISOA DINOA LÄHTI LEIKKIMÄÄN
VUORTEN TAAKSE KAUAS POIS
ÄITI DINO SANOI, ETTÄ RÄYH, RÄYH, RÄYH
JA NIIN KAKSI ISOA DINOA TULI TAKAISIN

KAKSI ISOA DINOA LÄHTI LEIKKIMÄÄN
VUORTEN TAAKSE KAUAS POIS
ÄITI DINO SANOI, ETTÄ RÄYH, RÄYH, RÄYH
JA NIIN YKSI ISO DINO TULI TAKAISIN

YKSI ISO DINO LÄHTI LEIKKIMÄÄN
VUORTEN TAAKSE KAUAS POIS
ÄITI DINO SANOI, ETTÄ RÄYH, RÄYH, RÄYH
MUTTA YHTÄÄN ISOA DINOA EI TULLUT TAKAISIN.

SILLOIN NOUSI LAMMESTA ISÄ DINO JA SANOI **RÄYH**
JA NIIN KAIKKI VIISI ISOA DINOA TULI TAKAISIN.

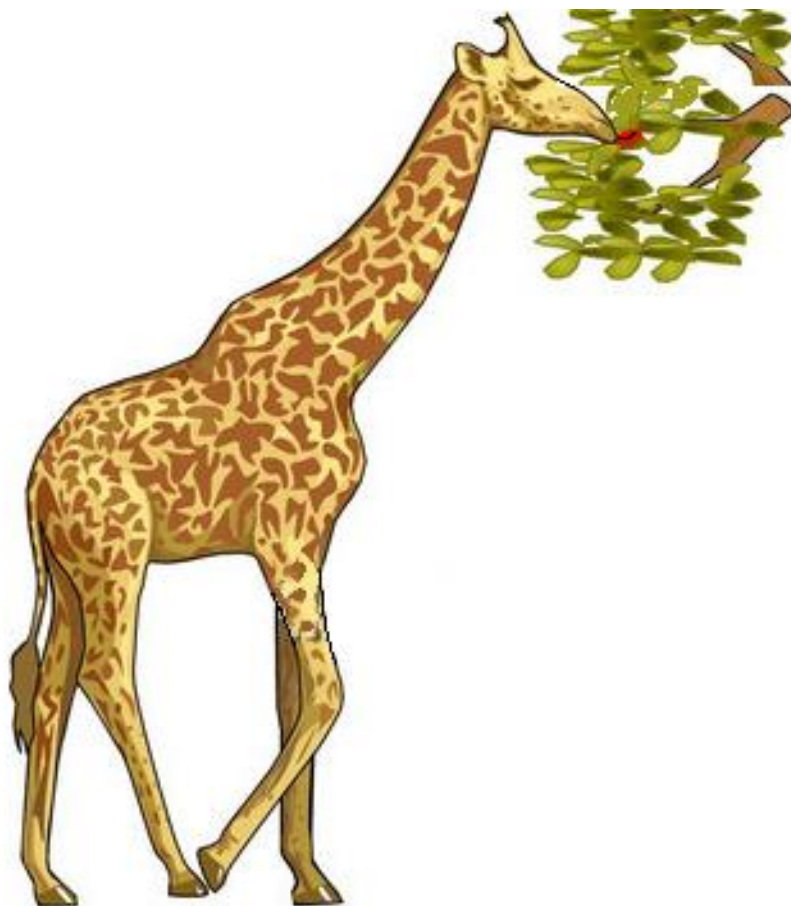
TÄMÄ ON DINOSAURUS DINO. SE ON YSTÄ-
VÄLLINEN DINOSAURUS, JOKA RAKASTAA
SEIKKAILUJA. LÄHDETÄÄN KATSOMAAN,
MITÄ SEIKKAILUJA SE TÄNÄÄN KOHTAA.

DINO ASUU LUOLASSA. KUINKA SUURI LUOLA
ONKAAN? ONKOHAN DINO KOTONA?

AHAA, DINO ON HAMPAIDEN PESULLA.
PESE SINÄKIN HAMPAAT KIELELLÄ.
OSAATKO LASKEA, KUINKA MONTA HAM-
MASTA SUUSSASI ON?

DINON KOTIVIIDAKOSSA ASUU PALJON MUITAKIN ELÄIMIÄ. TUNNETKO, KUKA TÄMÄ ON?

SEHÄN ON DINON YSTÄVÄ KIPA KIRAHVI.
KIPA KURKOTTA KIELELLÄÄN KORKEALTA
PUUN LATVASTA LEHTIÄ SUUHUNSA.

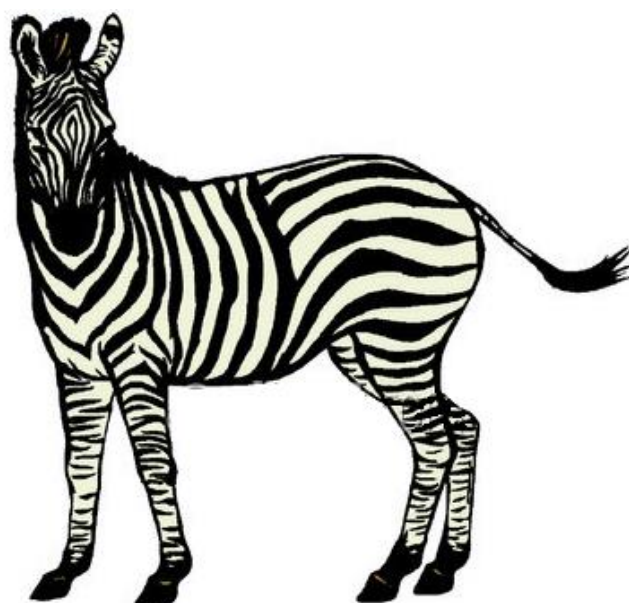
LEHDET TARTTUVAT KIINNI KIPAN SUUN KAT-
TOON. SE YRITTÄÄ IRROTTAA NIITÄ KIELEL-
LÄÄN. SYÖTYÄÄN KIPAN TÄYVENYTELLÄ
LEUKOJAAN, NIIN KOVASTI SE ON PUUHUN
KURKOTELLUT.

JA KUKAS TUOLLA JO NÄKYYPÄ? SEHÄN ON DINNON TOINEN YSTÄVÄ TIINA TIKKERI.

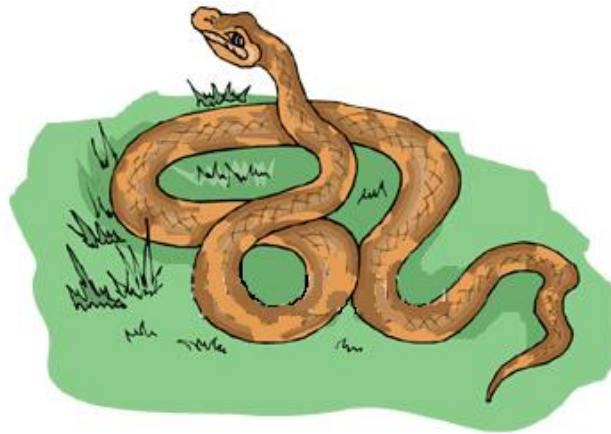
TIINALLA ON PITKÄT VIKSET. SE NUOLESKELLE NIITÄ, ETTÄ NE PYSYISIVÄT JÄRJESTYKSESSÄ. TIINA OSAA MYÖS KARJUA KOMEASTI. OSAATKO SINÄ? ENTÄ OSAATKO KARJUA AIVAN HIPIHILJAA? MUDZZZ MURRR

MUTTA NYT JOSTAIN KUULUU KAVIOIDEN
KAPSUTUSTA. OSAATKOS MATKIA ÄÄNTÄ?
KUKAHAN SE ON? TIETENKIN SEPA SEEPRA.

SEPA PÄRISYTTTELEE INNOSTUKSISSAA
HUULILLAAN, PTRUU.

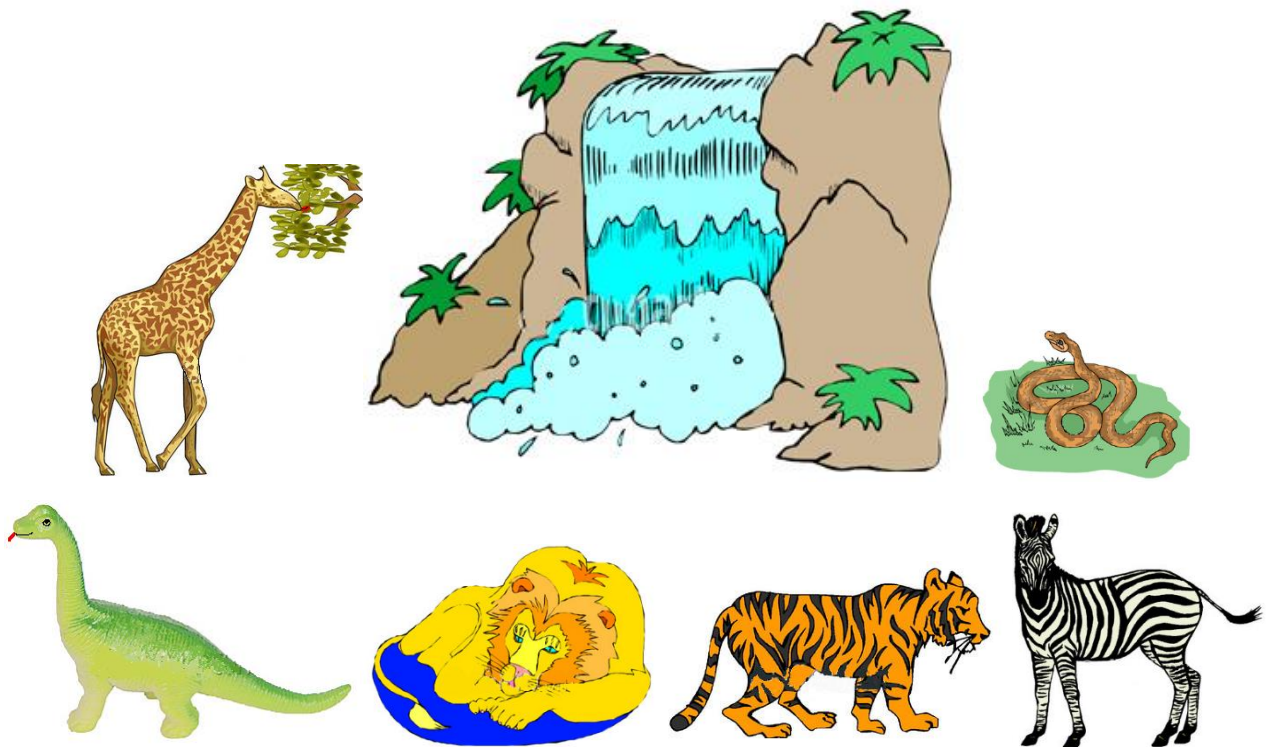
HEINIKOSTA ESIIN LUIKERTELEE KALLE
KÄÄRME. KALLE SUHISEE KOVASTI. DSSSSS
DSS DSS DSS DSSSSSSS

KALLE SUHISIKIN LEFA LEIJONALLE, JOKA
VASTA HERÄILEE UNILTAAN.

KAIKKI YSTÄVYKSET TAPAAVAT TOISENSA VESIPUTOUKSEN LUONA

NE LÄRPÄTTELEVÄT VETTÄ KIELELLÄÄN JA
TEKEVÄT KIELESTÄÄN KUPIN, JOLLA JUOVAT
VETTÄ. LOPUKSI HE NUOLEVAT HUULENSA
KUIVIKSI. VETTÄ ON ROISKUNUT NENÄÄN,
LEUKAAN JA KAUCAS POSKELLE ASTI.

DINO-PROJEKTI KEVÄÄLLÄ 2019

**KESÄLLÄ KOKO LUONTO KAUNINA VIHERTÄÄ,
”ON TÄMÄ ELÄMINEN LYSTIÄ”, DINOKIN KIHERTÄÄ.
NÄIN SITÄ MENNÄÄN, HYPPIEN JA KÄYMÄJALKAA.
TÄSTÄ SE ILOINEN KESÄTANSSI ALKAA!**

KIITOS YHTEISESTÄ AJASTA JA HYVÄÄ KESÄÄ SINULLE ☺

Toivottelee SOILI JA LEILA

Hei taas kaikki vanhemmat!

Kevään tiivis, mukava ja antoisa Dino-projektimme on nyt ohi. Lapset olivat siinä innokkaasti mukana. Toivoisimme vielä, että kotona yhdessä lapsenne kanssa miettisitte ja pohtisitte menynyttä projektia ja vastaisitte muutamiin kysymyksiin.

Projektin sisältö oli lyhykäisyydessään:

- Dino-musiikkiboksi (5 isoa dinoa laululeikki)
- Dinojumppa (tulkaa Dinot kotiin- leikki, Hevisaurusmusiikkia, rentoutus)
- Dinomuna askartelu
- Aartenetsintä pihalla ja metsässä (aarre oli pillimehu)
- Kuvasadutusta (lapsen itse ottama kuva kirjasta)
- Loppujuhlat (ilmapalloja ja sanomalehtimailat, popcornia, pillimehut)

Muuta:

- Dinonaamariaskartelu
- Dinojen esiin raaputtaminen
- Mammutiloru
- Dino-kirjojen lukemista ja tutkimista

Mikä lapsestanne on ollut tässä projektissa?

Mitä lapsellenne on jäänyt mieleen projektista?

Onko jotain muuta mitä haluatte kertoa?

Palauttaisitteko kyselyn päiväkodille mahdollisimman pian, viimeistään 13.5.2019 mennessä. ISO KIITOS YHTEISTYÖSTÄ. Mukavaa kevään jatkoa ja kesän odotusta! T: Leila ja Soili

